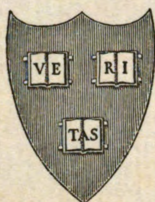

VE
RI
TAS

ÉRTEKEZÉSEK
A TÖRTÉNETTUDOMÁNYI OSZTÁLY KÖRÉBŐL.
KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.
AZ OSZTÁLY RENDELETÉBŐL
SZERKESZTI
HUNFALVY JÁNOS
RENDES TAG.

IV. SZÁM.

A MAGYAR BIRODALOM NEMZETISÉGEI ÉS EZEK SZÁMA VÁRMEGYÉK ÉS JÁRÁSOK SZERINT.

FÉNYES ELEK
M. AKAD. L. TAGTÓL.

Ára 50 kr.

PEST,
EGGENBERGER FERDINÁND MAGYAR AKADÉMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.
1867.

Szaskù Károlyé. — A M. T. Akadémiától járó példány.

A

MAGYAR BIRODALOM

NEMZETISÉGEI

ÉS EZEK SZÁMA

VÁRMEGYÉK ÉS JÁRÁSOK

SZERINT.

FÉNYES ELEK

M. AKAD. L. TAGTÓL.

PESTEN,

EGGENBERGER FERDINÁND M. AKAD. KÖNYVÁRUSNÁL.

1867.

Nyomatott Emich Gusztáv, magy. akad. nyomdásznál, Pesten, 186?

A MAGYAR BIRODALOM NEMZETISÉGEI,

ÉS EZEK SZÁMA VÁRMEGYÉK S JÁRÁSOK SZERINT.

FÉNYES ELEK L. TAGTÓL.

(Bemutattatott az 1867-ki april 8-kai ülésben).

Csaknem minden kornak meg van a maga saját szelleme, mely mint egy bűvös jelszó, nem csak az egyesek érzelmein, gondolatain, hanem az államok politikájában s tetteiben is vörös fonalként huzódik végig.

A 16-ik és 17-ik századoknak ily szelleme volt a vallás- vagy inkább lelkiismeret-szabadság. A mostani kornak pedig ugy látszik a „nemzetiségi" kérdés az uralkodó eszméje. Az emberi nemzet nagy családjában a közelebb álló rokonfajok mind inkább egyesülésre, s az egyes nemzetiségek önálló független életre törekszenek.

Az egyes nemzetiségek független, önálló, szabad kifejlődést engedő élete, kétségen kivül jogos, magasztos és szép eszme, s nem csodálkozunk, hogy ez egyéneket agy mint egész nemzetet lelkesedésig felhevíteni képes. Csakhogy valamint minden nagy és szép eszmének, ugy ennek is megvan a maga árnyoldala, az t. i., mit a vallásszabadsági vitákban láttunk, hogy a magas lelkesedés könnyen türelmetlenségre fajul el, s más nemzetiségektől éppen azt tagadjuk meg, miért saját nemzetiségünk számára a legnagyobb lelkesedéssel harczolunk.

S ha ehhez hozzáadjuk még azt, a mit a történelemből tanultunk, hogy minden korban voltak emberek, nagyravágyók és ravaszok, kik a kor magasztos szellemét saját pisz-

kos, önző czéljaikra fel tudták használni: ugy talán nem leszünk rosz jövendőmondók, ha csak a most fejlődni kezdődő nemzetiségi kérdésben még keserű és heves vitákat, vagy épen véres harczokat teszünk kilá'ásba. Ezért kétszeres kötelességünk, még most, midőn nem késő, figyelmeztetni kortársainkat, hogy a nemzetiségi kérdésben az örök igazságot, méltányosságot, azon erkölcsi alaptörvényt, hogy másoknak ne tegyük azt, mit magunknak nem óhajtunk, — szemünk elől téveszteni soha nem lehet, nem szabad.

Én ugyan meg vagyok győződve, hogy a nemzetiségi küzdelmeknek is az lesz a vége, mit a vallási küzdelmeknél láttunk, hogy hosszas harczok után rájönnek az emberek, miszerint valamint több vallásfelekezetek bizony igen jól megférnek egymás mellett egy államban, egy politikai szerkezet alatt, a nélkül, hogy az államot vallásfelekezetek szerint oszlatnók fel: ugy a különböző nemzetiségek is barátságban megélhetnek egymás szomszédságában, teljességgel nincs rá szükség, hogy valamely államot nemzetiség szerint daraboljunk fel, s ily feldarabolás által mintegy készakarva gyilkoljuk meg a haza egységét.

Különösen a magyar nemzetről hiszem és vallom, hogy a nemzetiségi kérdésben sem fogja soha túllépni az igazság és méltányosság határait. Mert bár az 1848. év előtti időkben a magyar országgyűlést, a századok óta elhanyagolt magyar nyelvet mielőbb az őt illető rangjára és rendeltetésére emelni kivánván, egy pár esetben, különösen a társországok irányában egy kis tulbuzgóság vádjától egészen fel nem menthetjük, mindazáltal elég mentség az, hogy a magyar nemzet tévedését maga elismervén, azóta több izben törvényhozásilag is nyilatkozott, miszerint mihelyt törvényhozásra képesítve leend, más magyarországi nemzetiségnek is kész megadni mind azt, mi a méltányosság korlátain belől megadható, s mi Európa legszabadabb országaiban a különféle nemzetiségeket illetőleg már is gyakorlatban van.

Mert Magyarországban a magyar elem túlsúlyát a számon kivül még az is nagyon emeli, hogy *minden más nemzetiség irányában példa nélkül türelmes volt, s maiglan az,* s azért a vele együtt lakó különféle nemzetiségek önkényt simul-

nak hozzá, s teljes rokonszenvüket birja, mit más uralkodó nemzetiségekről nem igen mondhatunk el.

Nem szólok azon üldözésekről, melyeket Orosz, Angol, Francczia, Spanyol országokban az uralkodó nemzetektől idegen nemzetiségek szenvedni kényteleníttettek. Csak Németországot veszem fel, melynek némely fiai leggyakrabban vádolták a magyart, mintha az minden más nemzetiséget elnyomni törekednék; s mintha Németországban találták volna fel a nemzetiségek közti egyenjoguságot, mely német iratokban, különösen ha Magyarországról van szó, nagy buzgalommal ajánltatik ugyan, de oda haza Németországban ez egyenjoguságnak annyira nincs még árnyéka sem, hogy Csehországban, mely két harmadrészben csehektől lakatik, még azt is zokon vették a németek, hogy a prágai egyetemen, a cseh nyelv a német nyelvvel egyenlő rangba tétessék.

Közönségesen tudva van, hogy Németország egész északi részét a kereszténység első századaiban szláv népek lakták. De ha a német krónikákat forgatjuk, borzalom nélkül nem olvashatni, mily véres üldözésekkel s mesterséges fogásokkal kinoztattak ezen népek, csakhogy a német nyelvet felvegyék, mit ha teljesiteni nem akarának, el kellett házajukat hagyni. A horvát nemzet is hasonló sanyargatások következtiben huzódott lejebb dél fele, s foglalta el azon földet, melyet maiglan háboritatlan bir, s melyen a magyar korona oltalma alatt mind közigazgatásban mind törvénykezésben, mind iskoláiban saját nyelvét használhatja, s még is találkoznak köztök oly igazságtalanok, kik a magyart azzal vádolják, mintha az az ő nemzetiségök elnyomására törekednék. Melyik részen van itt az igazság és méltányosság?

A porosz kormány eljárásáról a szegény lengyelek irányában a poseni nagyherczegségben nem szólok, mert nagyon keserü lehetnék; csak annyit emlitek fel, hogy a magát legmüveltebb német államnak tartó Poroszország, nem egészen egy század lefolyása alatt e lengyel földön a lengyel nemzetiséget már több mint fele részéből örökre kiszoritotta.

Mind ezek nem történtek a magyar szent korona területén. A magyar nemzet Ázsiából kijövén, s mostani hazáját elfoglalván, az itt talált idegen népeket nyelvök használatá-

ban sohasem háboritá; erőszakkal nyelvére nem téríté. Később a Németországból bevándorlott németeknek nemcsak nyelvök használatát meghagyá, hanem ezen felül oly szép kiváltságokkal és szabad levelekkel halmozá el, hogy immár a magyarság nagyobb része roszabb polgári helyzetben vala, mint a bevándorolt német elem. Királyaink a magyar nemességet, melylyel legszebb polgári jogok valának kapcsolatban, nemzetiségrei tekintet nélkül osztogatták az érdemeseknek; s maig is egész zárt vidékek vannak, például Máramarosban és Biharban az ugynevezett Báródságon, melyeknek lakosai magyar nemesek ugyan, de azért román ajkuak, s külön nemzetiségök daczára magyar testvéreikkel, a haza közös érdekeiért élni és halni készek.

Általjában a magyar a különféle nemzetiségek közti egyenjoguságot gyakorlatban megtartá, mig azt némely osztrák irók csak papiroson emlegetik és ajánlgatják.

Sőt a magyar csaknem tulságosan figyelmezett a méltányosságra és kiméletre, annyira hogy a különféle nemzetiségekrei tekintetből a közügyet deák nyelven századokig vitte; és csak az ujabb időkben kezdé lassan és fokonként országgyüléseken s megyei termekben a holt deák nyelv helyébe saját nyelvét helyezni, miután észrevette, hogy a latin nyelv használata által csak saját nyelvét hanyagolja el, s milliókat megfoszt a hivatalos nyelv érthetésétől, a nélkül hogy e tulzott méltányosságból az idegen nemzetiségekre valami haszon háramlanék, miután ezeknek a latin nyelvet éppen ugy kellett megtanulniok, mint a magyart, azon különbséggel, hogy ezt mint élő nyelvet minden idegen ajku könnyebb és kevesebb költséggel sajátjává tehette, ha az akarat nem hiányzott.

A magyarnak e nemes méltányossága okozta azt, hogy a vele egy hazában élő más nemzetiségek önként és örömmel elfogadják nyelvét. Ennek tulajdonithatjuk azon sajátságos tüneményt, hogy például az ágostai vallásúak, kiknek tulnyomó része nem magyar ajkú, nagyobb tanodákban tanitási nyelvül a magyart fogadták el. Pedig ezt nem parancsolta nekik magyar országgyülés, s a protestans vallás autonomiájánál fogva nem is parancsolhatta.

E testvéri méltányosság következménye az, hogy nehány évvel ez előtt (1861. évben) Máramaros vármegyében a román ajkuak egy folyamodványt intéztek az igazságügyi ministeriumhoz, melyet 16550 számban irtak alá, s melyben azt kérik a magas hatóságtól, hogy nálok a telekkönyvek magyarul vitessenek, miután ők román ajkuak ugyan, de buzgó magyarok, s magyar nyelven szivesen látják vitetni a közügyeket. Hasonlóul nyilatkoztak az ottani ruthenek, s a trencsénmegyei földbirtokosok, kik nagyobbára tót ajkuak.

Ily tünemények után az osztrák centralisták nem vádolhatván a magyart avval, hogy ez nyelvét a más nemzetiségekre erőszakkal rá akarja tolni, más támadási pontot választottak, s azt nem tudják megengedni a magyarnak, hogy ez Magyarországban, hol szerintök a magyar elem egy harmadát sem teszi az összes népességnek, minő joggal és szeméremmel tudá nyelvét hivatalos nyelvnek nyilvánitani, s ennek megtanulására a szerintök sokkal számosabb idegen ajku népeket kényszeriteni?

S hogy e hamis és alaptalan állitásokat bebizonyithassák, a tudományt, a statistikát hamisitották meg költött számokkal a magyarok számát milliókkal leapasztván, az idegen ajkuakét pedig ugyan annyi millióval feljebb ru gtatván.

Czélja tehát e munkácskának megmutatni azt, hogy a centralista németek s az ezekkel kaczérkodó belföldi idegen ajkuak fentebbi állitása, illetőleg vádja, levegőben függő üres állitás, melyet maga a centralisálni akaró német kormány által eszközlött országos népösszeirás „ad oculum megczáfol; az illető községek hamisitatlan kimutatásai pedig minden kétséget eloszlatva világosan kideritik, hogy Magyarországban, hol hivatalos nyelvül a magyar ha sználtatik, ide értve Erdélyországot, a magyar katonai Végvidéket, ugy szintén Fiumét és a magyar Tengerpartot is, a magyar elem nemcsak minden egyes nemzetiségnél hasonlithatlanul erősebb, de még az összes más nemzetiségeket is számilag meghaladja, vagy is az összes népesség absolut többségét teszi, miért is ha ma kellene ujra valami nyelvet hivatalos nyelvül választani, a választás jogosan más nyelvre mint a magyarra, nem is eshetnék. Valamint a társ országokban, vagy is Szlavoniában, Horvát-

országban, és Dalmatiában (ez utóbbiban hivatalos nyelv még most is a német, holott benne egyetlenegy német községet nem találunk) a horvát-szerb nyelv szolgál hivatalos nyelvül, mint a mely a túlnyomó nagy többségnek édes anyanyelve. Igy tehát a magyar birodalomban igazsággal senki sem állithatja, hogy a hivatalos nyelvet a kisebbség tolja a többség nyakára. E vád inkább az ausztriai ház birtokának nyugoti felét vagy is a német-lengyel-cseh koronai országokat sujthatja, melyekben a német elem csak egy harmadát teszi az összes népességnek, még is a közigazgatási, törvénykezési, oktatási nyelv föiskoláikban a német nyelv; söt eddig még nálunk magyaroknál is a hadsereg és fináncزia hivatalos nyelve a német volt.

A magyar birodalomban az egész nemzetiségek számát és egymáshozi arányát kiszámitani fáradságos munka ugyan, de nem lehetetlen. Eddig a különféle nemzetiségek számszerint csak egy izben irattak össze hivatalosan, tudniilik a magyarországi forradalmat rögtön követö $185^{0}/_{1}$-iki évben.

E korszak azonban legalkalmatlanabb volt arra, hogy a magyarországi különféle nemzetiségek részrehajlatlanul összeirassanak. Ugyanis a magyar alkotmányos küzdelem a muszkák segitségével eröszakosan elnyomatván, ezt követöleg az ingerültség és reactio korszaka állott be a magyarok ellen, külföldröl bevándorlott német és cseh hivatalnokok a népösszeirást, mi a nemzetiséget illeti, eröszakosan hajtották végre, csakhogy a magyarok számát papiroson legalább leapaszthassák.

A népösszeirást parancsoló rendeletben világosan meg volt hagyva, hogy az egyesek azon nemzetiséghez számíttassanak, a mely nemzetiségböl valóknak vallják magukat.

De ez utasitás nem tartatott meg. Ki a magyar nyelvet kissé akadozva beszéllé, annak nem volt szabad magát magyarnak vallania. Söt egészen tiszta magyarok, kik nyelvükön kivül más nyelven meg se tudtak volna szólalni, ha elönevök történetesen német vagy sláv hangzatú volt, azokat irgalmatlanul a németekhez és slávokhoz sorozták. Ily visszaélésekröl csaknem minden megyéböl száz meg száz példát tudnánk elöhozni.

És e visszaéléseket még az is tetemesen nevelte, hogy ha az egyes községekben ily módon megrostált, leapasztott, meghamisitott összeirási tabellák nagy nehezen összeállitattak, s az illető kerületi helytartóságokhoz felküldettek, itt ismét ujabb önkényes rostálásnak s meghamisitásnak voltak kitéve, s hol az önkényes megváltoztatását a nemzetiségi tabelláknak maga a kormányszék nem akarta végrehajtani; ott a tabellák kiigazitás végett a községek előljáróihoz visszaküldettek.

E történt Pest városa népösszeirásával is, melyben a kitett magyarok száma nagyon tulzottnak látszott a magas helytartóság előtt; s e miatt az akkori főpolgármester s a helytartóság közt nagyon kellemetlen surlódás fejődött ki.

Állitásunk igazolására nehány valósággal megtörtént tényt hozunk fel.

A csaknem egészen tiszta magyar Győr vármegyében az $185^{0}/_{1}$-ki összeirás 84023 lelket, s ezek közt 75334 magyart, 7360 németet, 338 tótot, 274 horvátot és 717 czigányt talált; holott tót község egy sincs a megyében, s az összeirásnál egyetlenegy sem mondotta magát tótnak, hanem a tótos hangzatú előnévvel birók erőszakosan tótoknak kereszteltettek. A czigányok is, kik magukat magyaroknak vallották, minden tiltakozásuk daczára „czigányok" rovata alá soroztattak; a szentiványi horvátok pedig már rég elmagyarosodtak. De leg feltünőbb a németek nagy száma, midőn mindenki tudja, hogy Győrön kivül csak egy helységben laknak még németek, s maga Győr egyik legmagyarosabb városa hazánknak; hanem a német hangzatu előnevek elég bizonyitékul szolgáltak arra, hogy az ily előnevek valóságos németek, ha németül nem tudnak is, s ha magok is a magyarokhoz kivánták magukat soroztatni. Ily erőltetések következtében bár az egész megyében csak 4743 egyén mondotta magát németnek, még is a hivatalos összeirásban 7360 német szerepel.

De legjobban megakadtak a szegény sokaczok Bács vármegyében, mely akkoron a szerb Vajdasághoz csatoltatott. Ezek, kik közéletben „bunyevácz ok"-nak is neveztetnek, dalmát eredetüekuek tartják ugyan magukat, hanem azért szivből lélekből buzgó magyarok, s azok soraihoz kivánnak tartozni. Azonban az akkori szerb Vajdaságban ez nagy bün volt,

s daczára minden tiltakozásnak, az összeiró hivatalnokok által a szerbekhez soroztattak. S midőn erre azt válaszolák, hogy ha már meg nem engedik nekik, hogy magyarok lehessenek, legalább irják őket dalmatáknak, e kivánságuk is kereken megtagadtatott.

Ily erőszakoskodások történtek azon tiszta magyarokkal is, kik történetesen a keleti görög egyház hivei. Tudva van közönségesen, hogy Szabolcs, Szathmár, Borsod, Bereg, Ugocsa, Zemplén, Bihar, Békés, Csanád vármegyékben, s a Hajdu városokban közel 200,000 magyar ajku nép lakik, mely mind eddig a görög katholikus egyház hive ugyan, bár a ruthen vagy román nyelvet nem is érti. E magyar ajku görög vallásuak eddig is alaposan panaszkodtak, hogy számukra, bár közel 200,000-en vannak, külön magyar görög kath. püspökség nem állitatott, hanem majd ruthen majd román szellemü püspökségek alá helyezve, mindenkép akadályoztatnak benne, hogy isteni-tiszteletüket, éneküket saját anya magyar nyelvükön végezhessék. (A mostani országgyüléshez is éppen e tárgyban adott petitiót a makói népes görög kath. magyar egyház.)

Természetes tehát, hogy ezen magyarokat, kiket egyházi főnökeik sem akarják hogy magyarok legyenek, az $185^0/_1$. évben az összeiró cseh és német hivatalnok urak is irgalmatlanul vagy ruthenekké vagy románokká keresztelték; sőt Ugocsa vármegyében S. V. A-ón az ottani görög katholikus plebanus ur, egy nemes családból származó gyökeres magyar, az összeirási küldöttség előtt magát magyarnak nyilvánitván, ezen az összeiró hivatalnok urak annyira megharagudtak, hogy a szegény papot mint lázítót az illető püspöki vicariatusnak feladták, mely csakugyan nem késett a plébánus urat magyarsága miatt illően és keményen megdorgálni.

Ily eljárás következtében, nem csuda, hogy az $185^0/_1$-ki országos népösszeirás a magyarok valódi számát nagyon leapasztotta.

Igy *Ficker* belügyministeri tanácsos ur egy ide vonatkozó munkájában (Bevölkerung des österreichischen Staates 1860. Gotha, bei Justus Perthes), a magyarok számát Erdélyt is ide értve, az $185^0/_1$-ki összeirás után 4,750,000 főre teszi. Azon-

ban az osztrák statistikus urak ez összeirás hiányait nagyon is jól tudván, önként sziveskedtek valamivel több magyart megengedni, mert már *Czoerniget* követve, *Brachelli* ur is a bécsi egyetemnél a statistika tanára 5,240,900 magyarról beszél. Csak *Haeufler* volt még oly makacs, hogy nemzetiségi munkájában Gyöngyöst tót, Nánást német, Margitát oláh városnak irja.

Ficker ministeri tanácsos ur fentebb emlitett munkájához egy földabroszt is kapcsol, melyen az egyes nemzetiségek számaránya szinek szerint van kijelölve. Azonban a magyarok földabrosza felette hiányos és a magyarok ellen felette részrehajló ; mi igen természetes, mert különben nem lehetett volna kisütni, s az 185⁰/₁-ki összeirást igazolni, hogy a magyarok száma csak 4,750,000 lélek. Pedig e volt a feladat. S mivel e részben a statistikai adatok felmondták a szolgálatot, a földabroszi szineknek kellett segitenie. Szerinte például Szabolcs, Pest-Solt, Fehér, Veszprém vármegyékben csak 50%, továbbá Bihar, Szathmár, Baranya, stb. megyékben éppen csak 20% százalékát tenné a népességnek a magyarság. Mily képtelen beszédek ezek, megláthatni e munka végén, hol minden vármegyének, s abban minden járásnak népessége nemzetiségek szerint részletesen elő van adva.

Az 1857-ki országos összeirás már nem tartott fel rovatot a különféle nemzetiségek számára, s igy ez hivatalosan nincsen kimutatva.

E hiányt én 1860-ban azzal akartam pótolni, hogy a különböző nemzetiségek számát a különféle vallásfelekezetek névtáraiból igyekeztem kiszámitani, miután minden vallásfelekezet névtárában az egyes parochiáknál ki van téve, hogy az isteni tisztelet minő nyelven szokott tartatni. Csakhogy e kiszámitási alap nem egészen szabatos; mert, különösen a romai katholikusoknál egy parochiához igen sok fiók egyház tartozik, s e fiókegyházaknál nincsen külön kitéve az ottan divatozó nyelv.

Később Magyarország geographiai ismertetését megakarván inditani, s e végre az egyes községektől adatokat kelletvén szerezni, rájöttem, hogy az egyes községeknél az 1857. országos összeirásban is vannak kimutatások a nemzetiségek

számáról, melyeknek alapja ugyan az $185^{0}/_{1}$-ki önkénytes bevallás, de már nem megcsonkitott és elferditett alakban.

Jelenleg tehát e községi kimutatásokat tartom az egyedüli biztos alapnak, melyen a különféle nemzetiségek részrehajlás nélkül kiszámithatók.

E községi kimutatások után az egyes nemzetiségek számát mind az anya Magyarországban, mind az egyesitett Erdélyben, továbbá a magyar katonai Végvidéken, Fiuméban és Magyar Tengerparton, ugy a társ országokban vármegyék, kerületek, vidékek, székek, végezredek szerint s az egyes megyékben járásonként e munka végén részletesen előadván, itt csak a summás eredményt emlitjük fel.

Magyarországban, mely egy ministerium, egy törvényhozó testület alatt áll, s hol magyar a hivatalos nyelv ide értve Erdélyt, a magyar katonai Végvidéket, ugy Fiumét és a Magyar Tengerpartot, volt az 1857-ki országos összeirás alkalmával 12,248,042 rendes honos lakos.

E népességből nemzetiségre volt:

6,150,259 magyar, 2,247,263 román, 1,505,368 tót, 1,202,211 német, 455,047 szerb, 391,458 ruthen, 170,100 horvát, 56,926 sokacz, 44,707 vindus, 12,048 bolgár, 9472 olasz, 3,183 görög. — Összesen 12,248,042 lélek.

És pedig egyenkint:

Az anya Magyarországban:

5,466,239 magyar, 1,500,347 tót, 1,051,076 román, 1,016,629 német, 391,458 ruthen, 311,371 szerb, 122,928 horvát, 56,926 sokacz, 44,707 vindus, 12,048 bolgár, 2,244 görög. — Összesen: 9,975,973 lakos.

Erdélyországban:

673,918 magyar, 1,091,772 román, 153,989 német vagy szász, 939 görög. — Összesen 1,920,618 lakos.

A maggar katonai Végvidéken:

(Német-bánsági, szerb-bánsági, román-bánsági végezredek, s titeli zászlóalj.)

10,102 magyar, 143,676 szerb, 104,415 román, 31,083 német, 5021 tót, 2454 horvát. — Összesen 296,651 lakos.

Fiuméban és a magyar tengerparton:

9,472 olasz, 44,818 horvát, 510 német. — Összesen: 54,800 lakos.

Ezekből világos, hogy az egyesített Magyarországban, hol magyar a hivatalos nyelv, a magyar elem nem csak minden egyes nemzetiséget jóval felülhalad, hanem az összes más nemzetiségeknél is egy maga erősebb, azaz a magyarországi összes népességnek absolut többségét teszi.

Ennél fogva alaptalan állitás az némely bécsi és prágai lapoktól, mintha a magyarság Magyarország népességének csak egy harmadát, söt némelyek szerint éppen csak egy negyedét tenné; s igy az is szándékos rágalom, hogy a kisebbség tolja fel nyelvét hivatalos nyelvül a nem magyar ajkuak nagy többségére. És ezért jogosan megkivánhatnók, hogy ők is megyék és járások szerint részletesen mutatnák ki a kétharmadrész idegen ajku többséget, mert a papiros nagyon türelmes levén, igen könnyü általános számokat kimondani, de ezeket be is kellene bizonyitani.

Pedig a magyar elem tulsúlya minden egyes, söt az öszszes más nemzetiségek felett még azzal is nevekedik, hogy a törzsökös magyarság egy zárt tömeget képez, mely nem oszlik fel egymást alig értő alfajokra, s nálunk a székelyek, kunok, palóczok, göcseiek, ormándiak, stb. s a többi magyarok dialectust tekintve, nagyon keveset különböznek, ugy hogy a csalóközi magyar minden akadály nélkül megérti a töle 100 mértföldre lakó székelyt; az irásnyelv pedig mindenütt egyforma.

Ellenben a magyar korona országaiban lakó kisebb testvér nemzetiségek már élesebben elválasztatnak a különböző dialectusok által. Például a németeknél a *szászok*, a nyitra és barsmegyei *krikehájok*, a sopron és vasmegyei *hienczek*, a bács- s tolnamegyei *svábok* beszédközben csak nagy nehezen érthetik meg egymást. S a magyar koronához tartozó Szlavon, Dalmát-, Horvátországok kivételével, a fenmaradt 2,635,654 főnyi szláv nemzetiség egymástól tetemesen különböző fajokra oszlik fel, például tótokra, szerbekre, ruthenekre, horvátokra, vindusokra, bolgárokra, kiknél nem csak számos egy-

mástól eltérő tájbeszédek divatoznak, hanem az irásnyelv is különbözik; sőt ugyan egy faj irásmódjában egyik cyrill, másik deák betükkel él. Innen az igazságügyi minister 1859-ki rendeletében, mely a törvénykezésben a különféle nyelvek használatát szabályozza, kénytelen volt megparancsolni, hogy ruthén nyelven beadott folyamodványokban, végzésekben nem cyrill, hanem deák betűk használtassanak. Az is közönségesen tudva van, hogy ha néha a szláv nemzetiségek együtt tanácskozmányt tartanak, saját szláv nyelvükön nem értik meg egymást, hanem kénytelenek a német vagy franczia nyelvet használni.

Egészen rendiben van tehát, hogy az egyesített Magyarországon hivatalos nyelv csak a magyar lehet, mint az absolut többség nyelve, hacsak bábeli zavart nem akarunk a közigazgatásba és törvénykezésbe behozni; valamint ugyan ezen elvből indulva ki az egyes municipiumokban ismét a többségben levő nemzetiségeknek méltányosan megengedhető, hogy saját beldolgaikat, saját anyanyelvükön intézhessék.

Az egyesitett Magyarország népességét és nemzetiségeit már előadván, lássuk most a társországok Slavonia, Horvátország és Dalmátia ebbeli viszonyait.

A három társországban volt ugyancsak az 1857-ki országos összeirás szerint: 1,987,327 lakos.

E népességből nemzetiséget tekintve volt:

1,100,490 horvát, 546,993 szerb, 288,467 szlavon, 21,698 olasz, 17,507 német, 5,400 tót, 4,886 magyar, 1,886 clementinus. — Összesen 1,987,327 lélek.

És pedig az egyes országok szerint:

Polgári és katonai Szlavoniában.

288,467 szlavon, 201,055 szerb, 15,701 német, 5,400 tót, 4,886 magyar, 1,886 clementinus. — Összesen 517,395 lakos.

Polgári és katonai Horvátországban.

800,016 horvát, 263,611 szerb, 1,806 német. — Összesen 1,065,433 lakos.

Dalmatiában.

300,474 horvát, 82,327 szerb, 21,698 olasz. — Összesen 404,499 lakos.

Az egész magyar birodalom népessége tehát 1857-ben volt:

Az egyesített Magyarországban .	12,248,042
A három társ országban . . .	1,987,327
Összesen . . .	14,235,369 lakos.

Hivatalos nyelv magában Magyarországban a magyar, a társországokban a horvát-szerb nyelv levén, világos, hogy a magyar birodalomban szorosan megtartatott azon szabály, hogy hivatalos nyelvül a többség nyelve szolgáljon, s azon vádat, mintha nálunk a kisebbség tolná fel nyelvét, jogosan s adatokkal támogatva visszautasíthatjuk.

1857-től fogva nem levén országos népösszeirás, a magyar birodalom jelenlegi népességét, s az egyes nemzetiségek számát se tudjuk hivatalos adatokkal kimutatni. De ha az azótai szaporaságot azon mértékben vesszük, mint volt az 185⁰/₁ s 1857. év közt fekvő 6 éves korszakban, ugy a szaporaság nem megvetendő lehet, azon megjegyzéssel, hogy e szaporaságban főleg a magyarok, németek, románok vettek részt, miután 1851-től 1857-ig főleg a budapesti, nagyváradi, soproni, temesvári helytartósági kerületek mutatnak ki legtöbb szaporodást, tehát épen azon vidékek, hol tulnyomólag magyarság lakik, s kisebb részben németek és románok.

Ellenben a tulnyomólag tótok által lakott pozsonyi kerület alig mutathat fel nehány ezernyi szaporodást; söt a tulnyomólag tótok és ruthenek által elfoglalt kassai kerületben éppen tetemes apadás mutatkozik, valamint Horvátországban és Szlavoniában is ez az eset.

Ez okból bár a bécsi statistikai hivatal az 1864-ik évről a halálozási eseteket elöadván, ugy tünteti fel a dolgot, mintha nálunk a halandóság a magyarok által lakott Alföldön lenne legnagyobb; de a több évről vett összeirási táblázatok mégis azt mutatják, hogy éppen Alföldön szaporodott leginkább a nép; mi egyik bizonyíték arra, miszerint az egy év-

ről vett halálozási és születési táblázatok, ha több évekre nem vitethetnek át, magukban kevés vagy semmi értékkel nem birnak.

Tegyük meg tehát az összehasonlítást az $185^0/_1$. és az 1857-ki országos népösszeirások közt azon felosztás szerint, melynélfogva akkor a magyar birodalom felosztatott, vagy inkább feldaraboltatott:

Népesség.

	$185^0/_1$-ben.	1857-ben.	Szaporodás.	Fogyatk.
Budapesti kerület . . .	1,599,819	1,769,451	+ 169,632	
Nagyváradi kerület . .	1,459,119	1,547.548	+ 88,429	
Soproni kerület . . .	1,782,658	1,814,229	+ 31,571	
Temesvári kerület . . .	1,426,221	1,540,049	+ 113,828	
Posonyi kerület . . .	1,612,203	1,651,171	+ 38,968	
Kassai kerület	1,410.463	1,343,386		67,077
Anya Magyarország . .	9,290,483	9,665,834	+ 375,351	
Erdély a részekkel együtt	2,073,737	2,165,189	+ 91,452	
Horvátország és Szlavonia	868,456	865,009		3,447
Katonai Végvidék. . . .	958,877	1,064,922	+ 106,045	
Dalmatia	393,715	404,499	+ 10,784	
Magyar birodalom . . .	13,585,268	14,165,453	+ 580,185	—

E szerint a magyar birodalomban a népesség $185^0/_1$-től fogva 1857-ig, vagyis 6 év folyama alatt 580,185 fővel szaporodott volna; de miután az egyes vármegyék, kerületek, vidékek, végezredek pontosabb összeiratása szerint 1857-ben a népesség nem 14,165,453, hanem 14,235,369 főre ment, a szaporaság valódilag 650,101 lelket teszen, mi az $185^0/_1$-ki népességnek $4._7\%$ százalékát tenné.

A fentebb előadottakból kiderül, hogy Magyarországban a fő nemzetiséggel a magyarral együtt 12 különféle nemzetiség találtatik, melyek első, második és harmadik osztálybeli nemzetiségekre osztathatnak fel; névszerint az első osztályhoz sorozhatjuk azon nemzetiségeket, melyek az egy milliό lelket meghaladják, minők: *a magyar*, *a román*, *a tót* és *a német*. Második osztályba jöhetnének azok, melyek a 100,000-nyi népességet elérik ugyan, de a félmilliót meg nem haladják.

Ilyenek a *szerbek, ruthenek* és *horvátok* azon megjegyzéssel, hogy a *szerbek* és a *horvátok*, ha osztályozásunkat a társországokra is kiterjesztjük, szintén a fő nemzetiségek sorában foglalnak helyet, annyival inkább, mert a szlavonok tulajdonképen katholikus szerbeknek mondhatók.

Végre az apró nemzetiségekhez tartoznak a *sokaczok, vindusok, bolgárok, olaszok, görögök* és Szlavoniában a *clementinusok.*

Némelyek a *zsidókat, örményeket, czigányokat* és *francziákat* is a nemzetiségek sorába veszik fel; de mi ezt nem tettük. Mert a zsidók saját élő nyelvvel nem bírnak, s a községi kimutatásokban a különféle nemzetiségekhez, főleg a németekhez, aztán a magyarokhoz, tótokhoz, ruthenekhez számíttattak, s legkevesebben vannak a románok, szerbek és horvátok közt. A czigányoknak egy része azonban valami saját keverék nyelvet családi életében fentartott ugyan; de jobbára a magyarokhoz, románokhoz, s kevesebb mértékben a tótokhoz vannak sorozva. Az örmények magok is magyaroknak tartják magukat, s csupán az egyesült és nem egyesült keleti vallástartók élnek még istenitisztelet alkalmával saját nyelvökkel. Végre a Torontál megyébe bevándorolt nehány franczia községben a franczia nyelv helyett, mind az iskolában, mind az egyházban a német nyelv használtatván, ezek már elnémetesedtek, és csak az öregebbek tudnak francziául. E 4 népfajról az egyes nemzetiségek ismertetése után szintén fogunk némely jegyzeteket tenni.

Lássuk már most a különféle nemzetiségeket, hogy az egyes megyékben és városokban, melyek hatósággal birnak, miképen vannak képviselve.

Magyarországban Erdélylyel együtt van jelenleg

57 vármegye, 5 vidék, 4 kerület, 14 székely és szász szék; — összesen 80 megyei hatóság.

E 80 hatóság közül részint absolut, részint viszonyos többséggel bír a magyar elem 38-ban; kettőben, u. m. Beregh és Közép-Szolnok vármegyében itt a román, amott a ruthen elem vetekedik ugyan vele számban, de a birtokot és értelmiséget tekintve, mindkét helyen határozott tulsúlylyal bir a magyarság, vagyis 40 hatóságban a magyar teszi a döntő

többséget. A többi 40 hatóságnál pedig absolut vagy viszonyos többséggel bir a román elem 19, a tót 9, a német 8, a ruthen 2, a horvát 1 hatóságban, végre egyben, u. m. Brassó vidékén a német és román vetekedik egymással, de egy magában egyiknek sincs tulsúlya, miután e vidéken a magyarság is erősen van képviselve.

De meg kell jegyeznünk, hogy a magyarság még azon megyékben is nagy befolyást gyakorol, hol más nemzetiségek vannak többségben, részint azért, mert kevés vármegyét és széket kivéve itt is tekintélyes kisebbséget képvisel, részint azért, mert a birtokos nemesség még a tiszta tót vármegyékben is magyar levén, hatalmas befolyásától nem lehet elütni; ámbár mindössze is csak 7 magyarországi vármegye és 8 szász szék és 2 szász vidék van, hol egyetlen egy magyar község sem létezik, például Árva, Liptó, Turócz, Zólyom, Trencsén, Sáros és Szepes vármegyék; továbbá — Szeben, Medgyes, Szászsebes, Nagy-Sink, Szerdahely, Ujegyház, Segesvár, Kőhalom szász székek, és Naszód, Besztercze szász vidékek.

Továbbá a magyar elem tulsúlyát az is nagyon emeli, hogy éppen azon megyék a legnépesebbek, s leghatalmasabbak, melyekben a magyar teszi a többséget, mint a következő összeállitásból kitünik:

Magyar többséggel biró hatóságok.

	Pestmegye	564,331	nép.		Jász-Kun k.	208,138	„
	Bács „	528,345	„		Békésm.	202,097	„
	Bihar „	514,970	„		Csongrádm.	185,964	„
	Heves „	302,950	„		Nógrádm.	179,242	„
5	Vas „	299,661	„	20	Székes-Feh.	177,464	„
	Zala „	293,032	„		Borsodm.	170,384	„
	Posony „	285,444	„		Gömörm.	160,293	„
	Somogym.	258,457	„		Komáromm.	155,692	„
	Baranyam.	258,350	„		Abaujm.	143,548	„
10	Zemplénm.	253,376	„	25	Bereghm.	129,888	„
	Szathmárm.	249,830	„		Közép-Szoln.	111,380	„
	Sopronm.	219,397	„		Háromszék	110,763	„
	Szabolcsm.	217,938	„		Hontm.	109,293	„
	Tolnam.	216,693	„		Csíkszék	103,295	„
15	Veszprémm.	208,239	nép.	30	Győrm.	98,335	„

	Csanádm.	94,443	„		Ugocsam.	54,426	„
	Udvarhelysz.	91,655	„		Felső Fehérm.	51,986	„
	Marosszék	85,937	„		Krasznam.	45,464	„
	Esztergomm.	63,213	„		Tornam.	28,654	„
35	Hajdukerület	55,415	„	40	Aranyos szék	18,991	„

Román többséggel biró hatóságok.

	Temesm.	314,163	„		Fogaras vid.	82,025	„
	Aradm.	254,314	„		Küküllőm.	79,621	„
	Krassóm.	226,796	„		Zarándm.	47,413	„
	Alsó-Fehérm.	203,400	„		Naszód vidék.	42,099	„
	Hunyadm.	172,839	„	15	Kővár vidéke	40,314	„
	Kolosm.	166,151	„		Szászváros sz.	20,961	„
	Tordam.	135,227	„		Szászsebessz.	17,593	„
	Belső Szoln.	119,208	„		Szerdahelysz.	15,074	„
	Dobokam.	98,569	„		Ujegyházsz.	11,457	„
10	Szeben szék	88,151	„				

Tót többséggel biró hatóságok.

	Nyitram.	319,180	„		Zólyomm.	93,927	„
	Trencsénm.	240,806	„		Árvam.	76,287	„
	Sárosm.	148,692	„		Liptóm.	76,168	„
	Barsm.	140,556	„		Túróczm.	43,889	„
5	Szepesm.	135,600	„				

Német többséggel biró hatóságok.

*Torontálm.	386,011	„	Beszterce vid.	24.392	„
Mozsonym.	72,145	„	Segesvár szék	22,421	„
Medgyes szász sz.	34,885	„	Nagy Sink szék	21,763	„
XVI szepsi vár. k.	30,928	„	Kőhalom szék	20,942	„

Ruthen többséggel biró hatóságok.

Máramaros vármegye 185,425 népességgel.
Ungh vármegye 100,005 népességgel.

Horvát többséggel biró hatóság.

Magyar tengerpart 54,800 népességgel.

---

*) E megyében a szerbek ugyan valamivel számosabbak, de mivel a nagy-kikindai kerületnek, mely jobbára szerbekből áll, külön kormányzata van, e népesség levonásával a német van relativ többségben.

Vegyes német-román-magyar hatóság.

Brassó vidéke 81,213 **népességgel.**

A városokban levő népesség képviselvén a műipart és kereskedést, érdekes vizsgálni, hogy a különféle nemzetiségek minő arányban lakják a városokat, s melyik nemzetiség e tekintetben a tulnyomó.

És itt ismét azt találjuk, hogy a városi népességben is a magyar a némettel együtt jóval tulszárnyalja a többi nemzetiségeket.

Ugyanis Magyarországban Erdélylyel együtt van összesen szabad királyi-, püspöki-, bánya, rendezett tanácscsal bíró vagy legalább e joggal felruházott város és szabad katonai község 169. **E mennyiségből a magyar teszi a többséget** 92, **a német** 31, **a tót** 22, **román** 10, **szerb** 5, **horvát** 2, **bolgár** 2, **olasz** 1 **városban,** 4 **pedig vegyes, hol egyik nemzetiségnek sincs tulsúlya. Ebből láthatni, hogy a románnak alig van néhány városa, az sem nagy jelentőségü; a ruthen pedig sehol sem vergődik többségre; hanem a legtekintélyesebb városokat magyarok vagy németek lakják, mint a következőkből kitetszik.**

Magyar többséggel biró városok.

Szeged sz. k. v.	62,140	nép.	**Csongrád** r. t. v.	18,142	„
Szabadka sz. k. v.	53,018	„	**Kolosvár** k. v.	17,496	„
H. M. Vásárh. r. v.	42,215	„	**Sz. Fehérvár** k. v.	17,234	„
Kecskemét k. v.	40,112	„	**Eger** érs. v.	16,757	„
***Debreczen** k. v.	33,202	„	**Pécs** k. v.	15,692	„
Szentes r. v.	29,576	„	**Czegléd** r. t. v.	17,886	„
Makó püsp. v.	25,677	„	**Szarvas** r. t. v.	18,359	„
Miskolcz r. v.	27,128	„	**Zenta** r. t. v.	17,310	„
Arad kir. v.	24,559	„	**M. Tur** r. t. v.	15,886	„
Baja r. v.	23,154	„	**Gyöngyös** r. t. v.	15,634	„
N. Körös r. t. v.	20,069	„	**Szathmár** k. v.	14,047	„
Nagyvárad k. v.	19,526	„	**Vácz** püsp. v.	13,427	„
Győr k. v.	19,210	„	**Pápa** r. t. v.	13,536	„

*) Az 1857-diki országos összeirás szerint több nem volt; mi hihetetlen, midőn 1839. év végén már 50,520 lakosa találtatott, mi hogy helyes összeirás lehetett, mutatja az, hogy éveken át az ujszülöttek száma 2000—2500 közt ingadozott.

Gyula r. t. v.	13,122	„	Palota r. t. v.	5,889	„
Ó-Becse r. t. v.	13,462	„	Gyergyó Sz. Miklós	5,256	„
Nagykároly	12,045	„	Szászváros	5,092	„
Orosháza	12,930	„	Gyula Fehérvár k. v.	5,188	„
Kassa k. v.	11,944	„	Dézs r. t. v.	4,390	„
Komárom k. v.	11,986	„	Szamos Ujvár k. v.	4,020	„
Veszprém püsp. v.	11,447	„	Kezdi Vásárhely	4,053	„
Szolnok r. t. v.	11,673	„	Kaposvár sz. v.	4,092	„
Szegszárd r. t. v.	10,821	„	Felsöbánya b. v.	4,384	„
Esztergom k. v.	10,045	„	Ráczkevi r. t. v.	4,103	„
Mohács r t. v.	10,824	„	Tokaj k. v.	3,927	„
Tata r. t. v.	10,034	„	Huszt k. v.	3,618	„
D. Földvár r. t. v.	10,907	„	Szék sz. v.	3,263	„
Kalocsa érseki v.	9,597	„	Kolos sz. v.	3,271	„
M. Vásárhely k. v.	9,263	„	Somorja r. t. v.	3,452	„
N. Kanizsa r. t. v.	8,958	„	Szigetvár r. t. v.	3,887	„
Zilah r. t. v.	8,964	„	Udvarhely k. v.	3,873	„
Már. Sziget k. v.	7,126	„	Zágon sz. v.	3,612	„
S. Patak r. t. v.	7,034	„	Kovászna sz. v.	3,602	„
Érsekujvár r. t. v.	7,123	„	Nagy Enyed	3,762	„
Torda r. t. v.	7,867	„	Szepsi Sz. György	2,893	„
Nagybánya r. t. v.	7,051	„	Déva	2,470	„
Szombathely püs. v.	6,954	„	Técső k. v.	2,407	„
Zala-Egerszeg p. v.	6,028	„	Erzsébetváros	2,033	„
Ungvár püsp. v.	6,881	„	Vajda-Hunyad	2,170	„
Rosnyó püsp. v.	6,753	„	Sz. Domokos	2,465	„
S. A. Ujhely	6,315	„	Szitás Keresztur	2,461	„
Tálya r. t. v.	5,886	„	Oláhfalu sz. v.	1,748	„
Rimaszombat r. t. v.	5,675	„	Toroczkó sz. v.	1,708	„
Losoncz r. t. v.	5,048	„	Makfalva sz. v.	1,545	„
Munkács r. t. v.	5,844	„	Felvincz sz. v.	1,279	„
Léva r. t. v. —	5,270	„	Dicső Sz. Márton	1,393	„
Keszthely r. t. v.	5,215	„	Csik-Szereda	1,016	„

Német többséggel biró városok.

Buda kir. város	43,980	„	Nyitra püsp. v.	7,980	„
Pozsony k. v.	37,258	„	Fehértemplom szab. katonai község	6,252	„
Temesvár k. v.	20,049	„	Körmöcz k. v.	5,567	„
Soprony k. v.	18,211	„	Gölnicz b. v.	5,220	„
Versecz k. v.	18,249	„	Medgyes sz. v.	5,726	„
Nagy Szeben k. v.	14,004	„	Besztercze sz. v.	5,798	„
Oravicza b. v.	8,104	„	Lőcse k. v.	5,364	„
Segesvár	7,438	„	Szász-Régen	4,721	„
Kőszeg k. v.	7,317	„			

Szomolnok b. v.	4,713	„	Köhalom,	2,549	„
Dobsina b. v.	3,874	„	Magyar Óvár sz. v.	2,370	„
Resicza b. v.	3,450	„	Dognácska b. v.	2,914	„
Késmárk k. v.	3,083	„	Sz. Ágota sz. v.	2,553	„
Kismárton k. v.	2,480	„	Szász Szerdahely	1,419	„
Nagy Sink	2,626	„	Ruszt k. v.	1.244	„
Berethalom	2,377	„	Ujegyháza	907	„

Tót többséggel biró városok

B.-Csaba. r- t. v.	30,079	„	Breznóbánya k. v.	3,512	„
Nyiregyháza r. t.v.	15,749	„	Korpona k. v.	3,425	„
Selmecz k. v.	13,203	„	Trencsén k. v.	3,136	„
Eperjes k. v.	10,300	„	Sz. György k. v.	2,824	„
Nagyszombat k. v.	7,741	„	K. Szeben k. v.	2,788	„
Szakolcza k. v.	5,910	„	Ujbánya k. v.	2,507	„
Beszterczebánya kv.	5,486	„	Nagy Rőcze r. t. v.	2,825	„
Bazin k. v.	4,671	„	Zsolna r. t. v.	2,040	„
Modor k. v.	4,620	„	Zólyom kir. v.	1,862	„
Bártfa k. v.	4,285	„	Libetbánya k. v.	1,514	„
Jolsva r. t. v	4,311	„	Bakabánya k. v.	1,452	„

Szerb többséggel biró városok.

Zombor sz. k. v.	22,601	„	Ujvidék sz. k. v.	14,055	„
Nagy-Kikinda r.t.v.	16,841	„	Páncsova szabad		
N.-Becskerek r.t.v.	16,328	„	katonai község	12,045	„ .

Román többséggel biró városok.

Lugos r. t. v.	8,373	„	Abrudbánya sz. v.	3,798	„
Resinár sz. v.	6,012	„	Ó Radna sz. v.	2,399	„
Szászsebes sz. v.	5,083	„	Naszód sz. v.	1,532	„
Zalatna b. v.	5,451	„	Orlát sz. v.	1,649	„
Vizakna sz. v.	3,926	„	Hátszeg sz. v.	1,522	„

Bolgár többséggel biró városok.

Ó-Besenyő sz. v.	10,280	„	Vinga sz. v.	6,716	„

Horvát többséggel biró városok.

Buccari sz. k. v.	5,418	„	Csáktornya r. t. v.	1,990	„

Olasz többséggel biró város.

Fiume szab, kikötői város 13,496 népességgel.

Az elősoroltakon kivül van még 4 város, melyekben tulajdonképen egyik nemzetiség sem bir tulsulylyal. Ilyen maga *Pest*, mely mint a munka végén látható kimutatásból látszik, 1857. 81,483 lakost mutat ki, mi azonban felette kevés. Már 1854-ben Tormay városi főorvos ur 109,000 lelket és 28,585 családot számitott ki. Nemzetiségre nézve az 185⁰/₁-ki összeirás talált 31,965 magyart, 33,884 németet, 4,187 tótot, 570 szerbet, 56 horvátot, 198 ománt, 40 illirt, 130 olaszt, 46 francziát, 12 angolt, 11 sveiczit, 2 belgát, 84 czigányt, és 12,642 hébert, kik részint magyaroknak, részint németeknek vallották magukat.

Ilyen város továbbá *Brassó*, 22,344 népességel, hol a német és román elem egyensulyban van, de a magyarság is erősen van képviselve. *Fogaráson* pedig 4337 népesség találtatván, egyenlően oszlik fel a magyar-, román-, német elemek közt. Végre *Szent Endrén* 3,816 lakossal ezelőtt a szerb elem volt tulnyomó, de ma ugy látszik, hogy a németség erősebb; a magyarok is szaporodnak.

Rekesztékül lássuk rövid jellemzését a magyar birodalom nemzetiségeinek.

Magyarok.

A magyarok Ázsiából a 9-ik század végén jövén ki, miután az akkor Magyarországban lakó nemzeteket s fejedelmeket meggyőzték volna, maguknak itt országot alapitottak. A magyarok ázsiai eredete kétségtelen tehát; de hogy minő nemzetekkel voltak legközelebbi rokonságban, s mely vidék volt eredeti lakhelyök, ez mind eddig bizonytalan. Milyen számban költöztek ki, bizonyosan ezt sem tudjuk; elég az hozzá, hogy jelenleg Magyarországban Erdélylyel együtt az absolut többséget képezik minden más nemzetiségek felett. És e tulsulyát a magyarságnak az is emeli, hogy az ország legjobb legtermékenyebb vidékeit, a rónaságot és a dombos vidékeket szállották meg, s azért a németekkel együtt legvagyonosabb lakosai az országnak. Hegyes tájakon csupán a székelyek laknak, hanem a Maros vidéke és a Háromszék itt is jó buzatermő földdel bir. Továbbá a magyarok tulsulyára az is sokat tesz, mert a nagyobb birtokú nemesség többnyire magyarokból áll, (1840-ben volt 464,705 magyar, 58,000 szláv, 21,666

román és német az ország nemesei közt); ezenfelül a tekintélyesebb városokat ők foglalták el, melyek ismét az ipart, kereskedést, tudományt és müvészetet képviselik; végre más nemzetiségek irányában méltányosok, és a szabadság s alkotmányosság hü őrei lévén, ez okból velök lakó más nemzetiségek is önkényt simulnak hozzájok, s ha nyelvre nézve különböznek is, érzületre a magyarokkal tartanak.

A vallás a nemzet szabad fejlődésére vagy ennek gátlására sokszor nagy befolyást gyakorolván, érdekes vizsgálni, hogy a magyarság főleg minő hitvallásoknak hive. És e tekintetben nevezetes, hogy a protestans vallás minden más nemzetiségek közt legtöbb követőkre talált a magyaroknál. Igy az unitariusok (48,177 lélek) egytől egyig mind magyarok; a reformátusok 11 német és 13 tót ekklézsiát kivéve szintén mindnyájan azok, mintegy 1,958,000 számmal; az ágostaiak közt hasonlóul 164,812 lelket számitanak; s a mi különös, Erdélyországban a szászok földén, t. i. Brassó vidékében is vannak magyar ajkú ágostaiak, kik az ugynevezett „Hétfalu"-ban 7 igen népes ekklézsiát képeznek. — A történelemből tudjuk, hogy a magyarok, midőn a kereszténységet először felvették, a görögkeleti vallást fogadták el; ma már aránylag kevesen vannak e hitvallás követői, mert például Magyarországban a görög katholikusok mintegy 200,000-en, Erdélyben a székely földön 50,000-en vannak; tehát minden esetre vannak annyi számmal, hogy részükre egy külön magyar ajku görög kath. püspökség felállitása nemcsak igazságos, hanem nagyon szükséges kivánat. Nem egyesült keleti vallás hivei már kevesebben vannak, s mintegy 60,000-en lehetnek, részint a budai, részint az aradi püspökök és erdélyi érsek megyéjében. Azt is meg kell jegyeznünk, hogy az izraeliták némely vármegyékben, mint Szabolcs, Hajdu, Szathmár, Bihar, Heves, Borsod, Jászkun, Békés, Csongrád, Pest, Fehér, Komárom, Zala, Somogy, Győr stb. megyékben, kevés kivétellel a magyar nemzetiséghez vallották be magukat az 185⁰/₁-ki összeirás alkalmával, de az akkori kormány számukra egy külön rovatot állitott fel, mi mindenesetre megfoghatlan eljárás, miután zsidó vallás van ugyan, de zsidó nemzetiség és élő nyelv csakugyan nem létezik.

A mondottakból láthatjuk, hogy Magyarországban nincs oly vallás, melynek hive a magyarok közt nem lenne; a többség azonban a római kath. hitet tartja, s az összes katholikusok $^{7}/_{12}$-ed része magyarokból áll.

Törvénykönyvünk szerint a *székelyek* Erdélyben külön nemzetet képeznek; de ez csak közjogilag értendő, mert ők eredetre s nyelvre nézve valóságos magyarok, s az Etele alatt bejött hun seregből maradtak hátra, rokonaiktól elválva a hun birodalom elbukása után nagyobb bátorság okáért az ország keleti bérczes vidékei közt huzták meg magukat. Kőváry László a magyar és székely közt következő különbséget vett észre: A magyar bátor, a székely vakmerő; a magyar büszke, a székely becsvágyó; a magyar perlekedőnek, a székely prokatornak született; a magyar birtoka, a székely fegyvere mellett szegény; a magyar jó szivvel látja vendégeit, a székely jóságával megbetegiti. Általjában mind a két testvérnek ugyan azon vonásai, de a székelyben kirivóbbak. Az angol *Paget*, utazási könyvében a székelyeket büszkeségök, vitézségök, szorgalmok és vállalkozó szellemök tekintetéből a skótokhoz hasonlitja. A székely alakja szálasabb mint a magyaré, legtöbbnyire barnapiros, kerek képpel. Nőik különösen a határszél felé igen szépek, izmos testi erővel, honnan nem egyet említ a történet, kik fegyvert ragadtak. Öltözetök ugyanaz, mi a magyaroké, csakhogy peczkesebb. A magyar nyelvet a székely igen tisztán beszéli, csakhogy néhol a kettős e-t (mint ember) az utolsó helyen ö-vel (mint embör,), az a-t elől á-val cseréli fel, mint ányám, ápám, stb. A szókat is szereti nyujtani a székely, s e tekintetben palócz testvéréhez legtöbbet hasonlit.

Románok.

A románok vagy oláhok a Traján által Dácziában letelepitett rómaiak ivadékai magyarokkal és szlávokkal keverve. Jelenleg a magyar birodalom keleti és keletdéli vidékeit lakják, s a magyarok után legszámosabbak. Eredetüket nyelvök legjobban bizonyitja, mely a latin nyelv minden leányai közt leghivebb maradt ősanyjához. Igaz ugyan, hogy ma szép betüit Cyrilli betükkel cserélte fel; de hogy az 1439-ki floren-

czi gyülekezet előtt római betükkel élt, bizonyitják az itt-ott kiásott dákó-román felirások; valamint a történelem is, mely szomoruan beszéli, mint vették rá az oláh fejedelmeket a görög főpapok a Cyrilli betük és az isteni tiszteletben az orosz nyelv bevételére, féltvén ekklézsiáikat a Rómához atyafiságtól. — Az oláhok nyelvében sok lágyság van; népdalaik igen jó hangzásuak és igen búsak. Altaljában a román szép és erőteljes népfaj; s kár, hogy szegénysége miatt iskolái is elhanyagolva levén, jeles tulajdonai mind eddig nem fejlődhettek ki. A román nagyobb részben ezelőtt jobbágyi állapotban levén, nem csuda, hogy most is bizalmatlan, csendes állapotjában komoly, szótalan; pálinka mellett zajos s felindulva kegyetlen. Életmódjok igen egyszerű, tengeriből kitelik kenyerök, tésztájok, s mellette egy kis káposzta, vöröshagyma, eczetes foghagyma igen kedves eledelök valamint a paszuly is. A pásztorkodást nagyon szeretik. Kézimesterségek közűl az ácsság, molnárság és asztalos mesterség az, mit ügyesen teljesitenek, más kézmüvet nem igen szeretnek. Jól kiképezett arczuk kerek, a hajzat barna, szemük kicsiny, szemprémök kemény; nőik néha igen szépek, különösen a Kovászna vidékén lakók.

Vallást illetőleg csaknem kivétel nélkül a keleti egyház hivei, oly formán, hogy Magyarországban $^1/_3$, Erdélyben $^1/_2$ részben a görög katholikus, továbbá Magyarországban $^2/_3$, s Erdélyben $^1/_2$ részben a nem egyesült görög egyházhoz kapcsoltattak; protestansok nincsenek közöttök, s római katholikus román ajkú egyház is csak kettő van, u. m. Bulcson Krassó vármegyében, és Szlatinán a román bánsági végezred területén.

Tótok.

Harmadik fő nemzetiség a magyar birodalomban a tót, mely Magyarország északi és észak-keleti vidékeit és határszéleit foglalta el, nagyobb tömegben, másutt csak elszórva laknak. A magyarok bejövetele alkalmával e vidéken „Nagy-Morvaország“ név alatt hatalmas államot képeztek. A tót nyelv sok dialectusra szakad el, különben a szláv anyának leánya. E különbség szerint elosztatnak a tótok *nyitraiakra*, *hornyákokra*, *szotákokra*, *trpkáhokra*, *krehácsokra*, stb. Tótokkal

keverve *lengyelek* is laknak Szepesben Lublyó körül és Árva vármegyében; *csehek* mint gyarmatok a román-bánsági s szerb-bánsági végezredekben, továbbá Temes és Verőcze megyékben. A tót jellemét mi illeti: ő szelid, jámbor, nagy vétkeket ritkán követ el; e mellett dolgos, de a pálinkát mód nélkül szereti, s mivel e mellett többnyire sovány vidékeken lakik, tehát nem igen vagyonos; magyar testvéréhez nagy rokonszenvvel viseltetik. Vallást illetőleg $^3/_4$ részben római katholikusok, $^1/_4$-ed protestánsok, névszerint ágostaiak; tót reformátusok csupán 13 kis ekklézsiában találtatnak.

Németek.

Számra nézve negyedik fő nemzetiség a *német*, bár szellemi és anyagi sulyára nézve bátran másodiknak mondhatjuk a magyar birodalom területén. A németek igen régi lakosai Magyarországnak, mert már a VII. században nagy számmal laktak a régi Pannoniában, kiknek aztán maradékai a mai ugynevezett *hienczek* Sopron és Vas vármegyékben. Hanem a mostan egész országban szerte széjjel lakó németeket csak későbben hitták be a magyar királyok, nagy igéretekkel és kiváltságokkal elhalmozva. Legelőször is nagyobb tömegben II. Gejza hivta a németeket Frankóniából, Alsatiából, és Thuringiából s megültette velük a Szepességet, s Erdélynek egy részét; de azután is szivárogtak be németek, s első alapitói levének a mostani királyi és bányavárosoknak, mig lassan lassan nagy részben vagy eltótosodtak, vagy magyarokká lettek. A török kiüzetése után ismét csoportosan jöttek be a németek, s különösen Baranya, Tolna, Veszprém, Komárom, Fehér, Pest, Bács, Torontál, Temes, Szathmár megyékben maiglan virágzó községeket alapitottak. És még mind egyre szaporodnak, mert hol magyar, szerb, román vagy tót nemzetiségekkel jönnek össze, ezeket a volt urbéri birtokokból hamar kiszoritják, miután szorgalmuk és takarékosságuk következtiben amazoknál jóval vagyonosabbak. Más oldalról igen sok vidéken e hajdani német gyarmatok egészen elmagyorosodtak, p. o. Szabolcs, Heves, Somogy, stb. megyékben. Az irásnyelv mindenütt egyforma, de a beszédnyelv szerfelett különbözik, s az erdélyi szászon kivül 9 tájszólást szoktak megkülönböz-

tetni. A *1. csoportba* jönnek Poson, Sz. György, Bazin, Modor városok; *másodikba* Selmecz, Beszterczebánya, Körmöcz városok; *harmadikba* krikehájok Bars, Nyitra és Túrócz megyékben; *negyedikbe* a habánok Nyitra vármegyében Szobotiston; *ötödikbe* a heidebauerek Mosonyban; *hatodikba* a hienczek Vas és Sopron megyékben; *hetedikbe* a szepesi dialectus, mely megint 3 részre oszlik; *nyolczadikba* a tiroli Szathmár és Máramarosban; *kilenczedikbe* jön a sváb dialectus Tolna, Baranya, Bács, Temes, Torontál, Pest megyékben.

Az erdélyi *szászokat*, mint láttuk, II. Geiza hivta be 1142-ben, s II. Endrétől s több magyar királyoktól külön földet, teljes autonomiát, általjában szép kiváltságokat nyertek, s a magyarokkal és székelyekkel együtt az erdélyi fejedelmek alatt mint „harmadik nemzet" szövetségi viszonyba léptek. A szász nép igen szorgalmas és takarékos. Nyelve valami sajátságos. Valamint anyjával a „plattdeutsch"-al Németországban a reformátio után nem irtak, ugy ez is könyvekben nem fordult még meg. Innen van aztán az, hogy nem levén egy typus, az erdélyi maroknyi szász népnek három dialectusa van, a szebeni, brasói, beszterczei. Egyik dialect ha a másikat megakarja érteni, oláhra forditja a szász beszédet.

Vallást illetőleg a régen bevándorolt németek a Szepességen és bányavárosokban, ugy a Szászföldön protestansok és pedig ágostaiak; a török kiüzetése óta bejöttek, kevés ágostait és reformátust kivéve, mindnyájan római katholikusok. Keleti egyházhoz a németek közül senki sem tartozik.

Horvátok.

A horvátok, ha magát Magyarországot vesszük, nem tartoznak az első osztálybeli nemzetiségekhez, mert tömegesen csupán a Muraközben és Tengerparton laknak; ezenkivül szétszórt községekben Moson, Vas, Sopron, Somogy, Baranya, Torontál megyékben s a német-bánsági végezredben. De ha az egész magyar birodalomról szólunk, ugy igen is a fő nemzetiségekhez sorozhatjuk őket, mert Horvátországban és Dalmátiában az absolut többséget teszik. A horvátok általjában szálasabbak s izmosabbak a németeknél, különösen a likkai végőr, erős szálas termete, nemes vonású hosszukás képe, tü-

zes szemei, magas homloka, kicsiny szája, kissé görbés orra, fejér bőre által nemcsak a többi horvátok, hanem a többi szláv fajok közt is jelesen kitünteti magát. — A horvátok mind a római katholikus vallást követik.

Szerbek.

Ezekről is csak azt mondhatjuk, mit a horvátokról, hogy Magyarországra nézve nem tartoznak a fő nemzetiségekhez, mert egyetlenegy vármegye nincs, hol absolut többséget képeznének, csupán a német és szerb-bánsági végezredben, továbbá a titeli végzászlóaljban vannak többségben. De a társ országokat is számitásunkba véve, ugy igen is a fő nemzetiségekhez sorolhatók, mert mind Szlavoniában mind Horvátországban tekintélyes kisebbségben lépnek föl. Egyébiránt a mostani szerbek jobbára ivadékai azon szerbeknek, kik I. Leopold alatt Csernovics Arszén ipeki patriarcha, majd Brankovich Cyörgy despota vezérlete mellett több ezer családban bejöttek, s itt szabad vallásgyakorlatot és szép kiváltságokat kaptak a magyar királyoktól. A szerb nép igen erőteljes derék faj; testalkata arányos és kerekded, a hajzat barna, s különösen a nőnemnél sok teljes szépségüt láthatni, ugy hogy e részben a szerb nőket talán csak a clementinusok hires szépségü hölgyei mulják felül. A jószivüség, vendégszeretés, nemzetiségéhezi ragaszkodás, vitézség, béketürés, vallásos buzgóság, jó kedély elismert erényei a szerbnek; ellenben nem igen dolgosok és könnyelmüek. Vallást illetőleg kevés egyesült görög kalholikust kivéve mindnyájan a nem egyesült keleti egyház hivei.

Ruthenek.

A ruthenek, kik „oroszok"-nak is neveztetnek, már a második osztálybeli nemzetiségekhez tartoznak, s ivadékai azon kis oroszoknak, kiket a Litvániából számüzött, de Nagy Lajos magyar király által befogadott s jószágokkal gazdagitott *Keriatovich Tódor* orosz herczeg telepitett meg az ország észak-keleti részén, főleg Máramaros, Bereg, Ung, Zemplén, Sáros, Szepes, Gömör és Abauj vármegyékben. A mostani ruthenek zömök csontos termetüek, jó szivü engedelmes em-

berek, de nem igen szorgalmasok pedig jó dolgosok lennének ; e mellett szegénységök miatt (többnyire sovány bérczes vidékeken laknak) iskoláik rosz állapotban levén, tudatlanok és babonások. Vallást illetőleg mindnyájan görög egyesült katholikusok.

A többi kis nemzetiségekről csak röviden teszünk egy pár jegyzést. A *sokaczok* a szerbektől nem annyira nyelvben és jellemben mint inkább vallásban (mint római katholikusok), nemzeti szokásokban, eledelben s némileg öltözetben különböznek. A magyarokhoz szerfelett ragaszkodnak. A *vindusok* testvérei azon szlovénoknak, kik Stájerországban, Karinthiában és Krajnában laknak, de nálunk csak Vas ésZala vármegyéknek egy kis szegletét foglalták el. Vasban nagyon köves sivatag földet müvelnek s azért szerfelett szegények, mig Zalában kövér földekkel birván, eléggé vagyonosok. Vallásra nézve $^2/_3$ részben katholikusok, $^1/_3$ ágostaiak. *Bolgárok* csupán Vingán és Ó-Besenyőn laknak. Azok kik Brassóban laktak, már oláhokká lettek. 1700-ban Bolgárországnak Cziprovacz, Koprilovacz, Zelesna és Klizia nevü helységeiből több bolgár család telepíttetett meg Alvinczen, mint királyi fiskalitáson. Ma az akkor letelepedett 500 család közül alig maradt meg egynehány, az is Borbereken huzta meg magát. Vallást illetőleg mind római katholikusok. Az *örmények*, kiket a magyarokhoz soroztunk, Erdélyben két várost birnak maiglan, u. m. Szamos-Ujvárt és Erzsébet várost (Ebestfalva); másutt csak elszórva vannak, s főleg kereskedésből és jószághaszonbérlésből élnek. Szorgalmas takarékos emberek, s azért vagyonosok. Az egész országban Erdélylyel együtt van 6669 örmény, kik közül 5910 az egyesült örmény katholikus, 759 a nem egyesült keleti örmény egyházhoz tartozik. Ha mis éjöket nem tartanák örmény nyelven, maholnap kimenne divatból az egész örmény nyelv. *Czigány* van az anya Magyarországban 33,000 ; Erdélyben 58,000, a társ országokban 4500, tehát összesen 95,500 fő.

Végre a görögöt mellőzve, csak a *zsidókról* teszünk egy pár megjegyzést, de nem mint külön nemzetiségről.

E fáradhatlan, hangya szorgalmu, takarékos népfaj mint a történelemből tudjuk, vallása miatt egész Europában igen

sokat szenvedett. Magyarországban is voltak öröm és gyásznapjai, csakhogy oly embertelen üldöztetéseknek nálunk soha se volt kitéve mint Spanyol, Franczia, Olasz és Németországokban. Hanem annyit be kell vallanunk, hogy az 1848-ki üdvös reformtörvényeknek mindég sötét oldalát képezi azon körülmény, hogy a zsidók vallásuk miatt az állampolgári jogok élvezetéből továbbá is ki lőnek rekesztve. Ezt a 19-ik században nem vártuk, s legkevésbbé a magyartól, ki minden nemzetiség és vallás irányában példanélkül türelmes, s reményljük is, hogy az 1848-ki törvények revisioja alkalmával a szégyenfolt onnan örökre ki fog törültetni.

Számukra nézve itt csak annyit jegyzünk meg, hogy az 1857-ki országos összeirás szerint volt:

Az anya Magyarországban	388,374
Erdélyben	14,197
Végvidéken	404
Horvátországban és Szlavoniában . .	5,312
Dalmátiában	318
Egész Magyar birodalomban	408,605 zsidó.

Lássuk már most az egyes nemzetiségek kimutatását vármegyék, vidékek, székek, s járások szerint.

A MAGYAR BIRODALOM

NÉPESSÉGE AZ 1857-KI ORSZÁGOS ÖSSZEIRÁS, S AZ EGYES NEMZETISÉGEK SZÁMA A KÖZSÉGEK KIMUTATÁSA SZERINT.

AZ ANYA MAGYARORSZÁGBAN.

1. Abauj vármegye.

Kassa sz. kir. város: 11,944 lakos; 5,684 magyar, 2,936 német, 2,893 tót, 431 ruthen.

Kassai járás: 24,968 lakos: 18,807 magyar, 2,675 tót, 1,970 ruthen, 1,516 német.

Mislyei járás: 22,388 lakos; 16,301 magyar, 3,364 tót, 2,723 ruthen.

Szántói járás: 28,946 lakos; 23,913 magyar, 3,219 ruthen, 1,814 tót.

Szepsi járás: 28,637 lakos; 23,389 magyar, 2,736 ruthen, 2,512 tót.

Szikszói járás: 26,665 lakos; 22,651 magyar, 4,014 ruthen.

Összesen Abauj vármegyében: 143,548 lakos; 110,745 magyar, 15,093 ruthen, 13,258 tót, 4,452 német.

2. Arad vármegye.

Arad sz. kir. város: 24,559 lakos; 11,579 magyar, 6,962 román, 4,528 német, 1,203 szerb, 287 görög.

Aradi járás: 46,190 lakos; 23,469 magyar, 17,081 román, 4,030 német, 1,610 szerb.

Pankotai járás: 50,461 lakos; 13,965 magyar, 34,440 román, 2,056 német.

Butyini járás: 35,810 lakos; 2,401 magyar, 33,409 román.

Borosjenői járás: 27,156 lakos; 3,010 magyar, 24,146 román.

Kisjenői járás: 32,416 lakos; 11,114 magyar, 21,302 román.

Radnai járás: 37,722 lakos; 3,455 magyar, 34,267 román.

Összesen Arad vármegye: 254,314 lakos; 68,993 magyar, 171,607 román, 10,614 német, 2,813 szerb, 287 görög.

3. Árva vármegye.

Alsó Kubini járás: 24,269 lakos; 65 magyar, 24,204 tót,

Námesztói járás: 24,069 lakos; 18 magyar, 24,051 tót.

Thurdosini járás: 27,949 lakos; 13 magyar, 27,936 tót.

Összesen Árva vármegye: 76,287 lakos; 96 magyar. 76,191 tót.

4. Bács és Bodrog vármegye.

Szabadka sz. kir. város: 53,018 lakos; 32,245 magyar, 16,838 sokacz, 2,722, szerb, 1,213 német.

Zombor sz. kir. város: 22,601 lakos; 1,430 magyar, 11,410 szerb, 5,163 német, 4,598 sokacz.

Ujvidék sz. kir. város: 14,055 lakos; 1,962 magyar, 6,979 szerb, 5,069 német, 45 görög.

Apatini járás: 41,115 lakos; 9,815 magyar, 24,686 német, 5,248 sokacz, 1,367 szerb.

Bajai járás: 81,434 lakos; 73,650 magyar, 4,123 német, 2,280 sokacz, 1,372 szerb, 9 ruthen.

Kulai járás: 60,442 lakos; 27,917 magyar, 12,128 tót, 8,972 német, 6,970 ruthen, 4,455 szerb.

Zentai járás: 40,688 lakos; 34,417 magyar, 6,271 szerb.

Ó-Becsei járás: 37,581 lakos; 18,820 magyar, 18,761 szerb.

Palánkai járás: 51,642 lakos; 2,514 magyar, 24,354 német, 16,438 szerb, 5,137 sokacz, 3,199 tót.

Ujvidéki járás: 45,917 lakos; 5,499 magyar, 24,541 német, 11,877 szerb, 4,000 tót.

Zombori járás: 47,023 lakos; 31,479 magyar, 10,012 szerb, 3,349 német, 2,183 sokacz.

Szabadkai járás: 32,829 lakos; 26,709 magyar, 4,109 sokacz, 2,011 szerb.

Összesen Bács várm. 528,345 lakos; 266,456 magyar, 101,470 német, 93,675 szerb, 40,393 sokacz, 19,327 tót, 6,979 ruthen, 45 görög.

5. Baranya vármegye.

Pécs sz. kir. város: 15.692 lakos; 5,234 magyar, 7,330 német, 3,128 horvát.

Pécsi járás: 31,216 lakos; 20,911 magyar, 5,622 horvát 4,683 német.

Dárdai járás: 35,321 lakos; 23,237 magyar, 6,066 szerb, 6,018 német.

Szent-lőrinczi járás: 30,202 lakos; 27,902 magyar, 2,300 német.

Mohácsi járás: 44,543 lakos; 22,573 magyar, 16,312 német, 5,658 szerb.

Pécsváradi járás: 27,098 lakos; 10,989 magyar, 14,310 német, 1,799 szerb.

Sásdi járás: 39,384 lakos; 26,701 magyar, 12,549 német, 134 szerb.

Siklósi járás: 34,894 lakos; 32,734 magyar, 1,315 német, 845 szerb.

Összesen Baranya vármegye: 258,350 lakos; 170,281 magyar, 64,817 német, 14,502 szerb, 8,750 horvát.

6. Bars vármegye.

Körmöczi járás: 16,621 lakos; 183 magyar, 9,609 tót, 6,829 német.

Aranyosmaróti járás: 21,593 lakos; 1.312 magyar, 20,231 tót.

Zsarnoviczi járás: 28,433 lakos; 661 magyar, 26,616 tót, 1,156 német.

Verebélyi járás: 21,707 lakos; 15,872 magyar, 5,835 tót.

Lévai járás: 32,651 lakos; 27,712 magyar, 4,939 tót.

Oszláni járás: 19,601 lakos; 141 magyar, 19,460 tót.

Összesen Bars vármegye: 140,556 lakos; 45,881 magyar, 86,690 tót, 7,985 német.

7. Békés vármegye.

Gyulai járás: 42,932 lakos; 29,682 magyar, 11,790 román, 1,386 német, 74 görög.

Békési járás: 36,969 lakos ; 36,206 magyar, 763 román.

Csabai járás: 45,450 lakos; 20,497 magyar, 24,128 tót, 825 román.

Szarvasi járás: 46,860 lakos; 40,614 magyar, 6,150 tót, 96 görög.

Szeghalmi járás: 29,886 lakos ; 29,742 magyar, 144 görög.

Összesen Békés várm: 202,097 lakos; 156,741 magyar, 30,278 tót, 13,378 román, 1,386 német, 314 görög.

8. Beregh vármegye.

Kis-Almási járás: 30,596 lakos; 834 magyar, 29,362 ruthen, 400 német.

Vereczkei járás: 16,471 lakos: 560 magyar, 15,011 ruthen.

Munkácsi járás: 33,396 lakos; 9,277 magyar, 23,190 ruthen, 929 német.

Beregszászi járás: 25,662 lakos; 25,662 magyar.

Kászonyi járás: 23,763 lakos ; 23,763 magyar.

Összesen Beregh vármegye: 129,888 lakos; 60,096 magyar, 68,463 ruthen, 1,329 német.

9. Bihar vármegye.

Debreczen sz. kir. város: 33,202 lakos; 33,202 magyar.

Debreczen vidéke: 53,853 lakos; 53,853 magyar.

Derecskei járás: 42,741 lakos; 42,741 magyar.

Diószegi jarás: 48,640 lakos; 46,022 magyar, 2,618 román.

Margitai járás: 34,231 lakos; 14,902 magyar, 19,329 román.

Váradi járás: 48,661 lakos; 23,568 magyar, 24,737 román, 356 német.

Nagyvárad város: 19,526 lakos; 16,408 magyar, 2,718 román, 400 német.

Élesdi járás: 40,017 lakos; 6,788 magyar, 33,229 román.

Belényesi járás: 62,656 lakos; 5,942 magyar, 56,714 román.

Tenkei járás: 55,632 lakos; 5,352 magyar, 49,026 román, 1,254 tót.

Szalontai járás; 45,457 lakos; 30,793 magyar, 14,664 román.

M. Keresztesi járás: 30,354 lakos; 30,354 magyar.

Összesen Bihar várm; 514,970 lakos; 309,925 magyar, 203,035 román, 1,254 tót, 756 német.

10. Borsod vármegye.

Miskolczi járás: 37,290 lakos; 34,741 magyar, 1,893 tót, 560 német, 96 görög.

Edelényi járás: 26,845 lakos; 26,845 magyar.

M. Kövesdi járás: 46,357 lakos; 46,357 magyar.

Ónodi járás: 29,416 lakos; 29,416 magyar.

S. Szent. Péteri járás: 30,476 lakos; 30,476 magyar.

Összesen Borsod vármegye: 170,384 lakos; 167,835 magyar, 1,893 tót, 560 német, 96 görög.

11. Csanád vármegye.

Makói járás; 54,824 lakos; 49,020 magyar, 5,804 román.

Batonyai járás: 39,619 lakos; 30,423 magyar, 4,146 román, 4,120 tót, 850 német, 80 görög.

Összesen Csanád várm: 94,443 lakos; 79,443 magyar, 9,950 román; 4,120 tót, 850 német, 80 görög.

12. Csongrád vármegye.

Szeged sz. kir. város: 62,140 lakos; 62,140 magyar.
Szeged vidéke: 14,585 lakos: 14,585 magyar.
H. M. Vásárhelyi járás: 44,882 lakos; 44,882 magyar.
Szentesi járás: 35,166 lakos; 35,166 magyar.
Csongrádi járás: 29,191 lakos; 29,191 magyar.
Összesen Csongrád vármegye: 185,964 lakos; 185,964 magyar.

13. Esztergom vármegye.

Esztergom sz. kir. város: 10,045 lakos; 8,781 magyar, 1,223 német, 41 görög.

Esztergomi járás: 24,926 lakos; 21,563 magyar, 2,013 német, 1,350 tót.

Párkányi járás: 28,245 lakos; 25,258 magyar, 2,987 tót.

Összesen Esztergom várm: 63, 216 lakos, 55,602 magyar, 4,337 tót, 3,236 német, 41 görög.

14. Székes-Fehér vármegye.

Sz. Fehérvár sz. kir. város: 17,234 lakos; 16,178 magyar, 890 német, 166 görög.

Fehérvári járás: 41,761 lakos; 41,761 magyar.

Móori járás: 34,500 lakos; 30,565 magyar, 2,422 német, 1,513 tót.

Bicskei járás: 41,458 lakos; 34,443 magyar, 2,914 sokacz, 1,681 német, 1,048 tót, 372 szerb.

Sárbogárdi járás: 42,511 lakos; 40,698 magyar, 1,423 német, 390 szerb.

Összesen Sz. Fehér várm: 177,464 lakos; 163,645 magyar, 7,416 német, 2,914 sokacz, 2,561 tót, 762 szerb, 166 görög.

15. Gömör vármegye.

Rimabrezói járás: 28,529 lak.: 4,326 magy.; 24,203 tót.

Nagy-Rőczei járás: 32,070 lakos; 14,447 magyar, 17,623 tót.

Rosnyói járás : 34,186 lakos ; 16,706 magyar, 15,280 tót, 2,200 német.

Rimaszombati járás: 33,177 lakos; 31,744 magyar, 1,433 tót.

Tornaljai járás : 32,331 lakos ; 32,331 magyar.

Összesen Gömör várm: 160,293 lakos ; 99,554 magyar, 58,539 tót, 2,200 német.

16. Győr vármegye.

Győr sz. kir. város : 19,210 lakos ; 15,513 magyar, 3,623 német, 74 görög.

Csiliz-Tóközi járás : 31,222 lakos ; 30,102 magyar, 1,120 német.

Sokorói járás : 21,202 lakos ; 21,202 magyar.

Pusztai járás : 26,701 lakos ; 26,701 magyar.

Összesen Győr várm : 98,335 lakos ; 93,518 magyar, 4,743 német, 74 görög.

17. Hajdu városok kerülete.

Szoboszló : 10,399 lakos ; 10,399 magyar.

Hajdu Böszörmény : 17,592 lakos ; 17,592 magyar.

Hadház : 5,435 lakos ; 5,435 magyar.

H. Dorog : 7,170 lakos ; 7,170 magyar.

Nánás : 11,607 lakos ; 11,607 magyar.

Vámos-Pércs : 3,214 lakos ; 3,214 magyar.

Összesen Hajdu kerület : 55,415 lakos ; 55,415 magyar.

18. Heves és Külső Szolnok vármegye.

Eger városa : 16,757 lakos ; 16,705 magyar, 52 görög.

Egri járás : 40,272 lakos ; 40,272 magyar.

Gyöngyösi járás ; 67,401 lakos ; 67,361 magyar, 40 görög.

Hevesi járás : 46,352 lakos ; 46,352 magyar.

Pétervásári járás : 28,802 lakos ; 28,802 magyar.

Tisza-Füredi ; 35,380 lakos ; 35,339 magyar, 41 görög.

Szolnoki: 33,733 lakos; 33,085 magyar, 620 német, 28 görög.

Mező-Turi: 34,253 lakos; 34,253 magyar.

Összesen Heves várm: 302,950 lakos; 302,169 magyar, 620 német, 161 görög.

19. Hont vármegye.

Vámos-Mikolai járás: 23,564 lakos; 20,806 magyar, 1,812 német, 946 tót.

Ipolysági járás: 24,455 lakos; 24,455 magyar.

Bozóki járás: 21,119 lakos; 4,982 magyar, 16,137 tót.

Báthi járás: 17,965 lakos; 8,886 magyar, 9,079 tót.

Selmeczi járás: 7,535 lakos; 7,535 tót.

Selmecz kir. város: 13,203 lakos; 314 magyar, 10,222 tót, 2,667 német.

Bakabánya kir. város: 1,452 lakos; 1,452 tót.

Összesen Hont várm: 109,293 lakos; 59,443 magyar, 45,371 tót, 4,479 német.

20. Jász-Kunság.

Jászság: 72,968 lakos; 72,898 magyar, 70 görög.

Nagy-Kunság: 55,947 lakos; 55,878 magyar, 69 görög.

Kis-Kunság: 79,223 lakos; 79,201 magyar, 22 görög.

Összesen Jász-Kunság: 208,138 lakos; 207,977 magyar, 161 görög.

21. Komárom vármegye.

Komárom sz. kir. város: 11,986 lakos: 11,242 magyar, 514 német, 230 tót.

Csalóközi járás: 31,569 lakos; 31,569 magyar.

Udvardi járás: 34,929 lakos; 32,429 magyar, 2,500 tót.

Gesztesi járás: 36,997 lakos; 36,997 magyar.

Tatai járás: 42,211 lakos; 31,211 magyar, 4,000 német, 3,000 tót.

Összesen Komárom várm: 155,692 lakos; 145,448 magyar, 4,514 német, 5,730 tót.

22. Kővár vidéke.

Népesség: 40,314 lakos; 5,128 magyar, 35,186 román.

23. Kraszna vármegye.

Népesség: 45,464 lakos; 23,457 magyar, 22,007 román,

24. Krassó vármegye.

Lugosi járás: 55,130 lakos; 3,042 magyar 33,425 román, 14,518 szerb, 4,145 német.

Bogsáni járás: 49,958 lélek; 3,214 magyar, 34,800 román, 10,804 sokacz, 1,140 német.

Facseti járás: 50,686 lakos; 358 magyar, 48,796 román, 1,532 német.

Oraviczai járás; 71,022 lakos; 511 magyar, 62,996 román, 7,515 német.

Összesen Krassó várm: 226,796 lakos; 7,125 magyar, 180,017 román; 14,518 szerb, 14,332 német, 10,804 sokacz.

25. Liptó vármegye.

Hradeki járás: 23,224 lakos; 238 magyar, 22,986 tót.

Szent-Miklósi járás: 26,289 lak.; 312 magyar, 25,977 tót.

Rosenbergi járás: 26,655 lakos; 217 magyar, 26,384 tót.

Összesen Liptó vármegye: 76,168 lakos; 821 magyar, 75,347 tót.

26. Máramaros vármegye.

Huszti járás: 33,232 lakos; 4,120 magyar, 26,826 ruthen, 2,286 német.

Ökörmezői járás: 19,462 lakos; 51 magyar, 19,411 ruthen.

Técsői járás: 31,408 lakos, 3,286 magyar, 28,122 ruthen.

Rahó Bocskói járás: 19,186 lakos; 2,714 magyar, 16,116 ruthen, 356 német.

Szigeti járás: 26,485 lakos; 8,304 magyar, 8,984 ruthen, 7,029 román, 2,168 német.

Sugatagi járás: 23,502 lakos; 1,042 magyar, 20,432 román, 2,028 német.

Vissói járás: 32,150 lakos; 2,103 magyar, 25,868 román, 4,179 német.

Összesen Máramaros várm.: 185,425 lakos; 21,620 magyar, 99,459 ruthen, 53,329 román, 11,017 német.

27. Moson vármegye.

Óvári-járás: 25,982 lakos; 9,230 magyar, 15,254 német, 998 horvát.

Nezideri járás: 27,118 lakos; 153 magyar, 23,565 német, 3,400 horvát.

Rajkai járás: 19,545 lakos; 210 magyar, 13,197 német, 6,138 horvát.

Összesen Moson várm: 72,145 lakos; 9,593 magyar, 52,016 német, 10,536 horvát.

28. Nógrád vármegye.

Balassa-Gyarmati járás: 31,871 lakos; 23,394 magyar, 8,432 tót, 45 görög.

Füleki járás: 24,256 lakos; 23,679 magyar, 577 tót.

Gácsi járás: 18,433 lakos; 6,855 magyar, 11,578 tót.

Losonczi járás: 25,563 lakos; 14,367 magyar, 11,185 tót, 11 görög.

Rétsági járás: 23,366 lakos; 19,273 magyar, 3,263 tót, 830 német

Szécsényi járás: 26,580 lakos; 24,017 magyar, 2,563 tót.

Sziráki járás: 29,173 lakos; 23,490 magyar, 5,683 tót.

Összesen Nógrád várm.: 179, 242 lakos; 135,075 magyar, 43,281 tót, 830 német, 56 görög.

29. Nyitra vármegye.

Nyitra város: 7,980 lakos; 2,147 magyar, 3,310 német. 2,523 tót.

Nyitrai járás: 39,680 lakos; 30,234 magyar, 8,233 tót 1,213 német.

Érsekujvári járás: 39,436 lak.; 33,128 magyar, 6,308 tót.

Tapolcsányi járás: 26,334 lak.; 921 magyar, 25,413 tót.

Privigyei járás: 29,601 lakos; 336 magyar, 25,137 tót.

Galgóczi járás: 28,007 lakos; 442 magyar, 27,565 tót.

Pőstyéni járás: 27,177 lakos; 502 magyar, 26,675 tót.

Vágujhelyi járás: 30,886 lakos; 234 magyar, 30,652 tót.

Miavai járás: 23,985 lakos; 130 magyar, 23,855 tót.

Szeniczi járás: 32,200 lakos; 140 magyar, 32,060 tót.

Szakolczai járás: 33,894 lakos; 372 magyar, 31,402 tót, 2,120 német.

Összesen Nyitra várm.: 319,180 lakos; 68,586 magyar, 239,823 tót, 10,771 német.

30. Pest-Pilis és Solt vármegye.

Buda sz. kir. város: 43,980 lakos; 12,224 magyar, 30,034 német, 1,413 (?) tót, 309 (?) szerb.

Pest sz. kir. város: 81,483 lakos; 38,817 magyar, 40,067 német, 500 szerb, 220 görög-oláh, (tót?)

Kecskemét sz. k. város: 40,112 lakos; 39,997 magyar, 115 görög.

Gödöllői járás: 40,812 lakos; 35,269 magyar, 5,228 tót, 315 német.

Nagykátai járás: 28,483 lakos; 28,483 magyar.

Monori járás: 31,113 lakos; 25,474 magyar, 5,639 tót.

Ócsai járás: 28,723 lakos; 24,763 magyar, 2,248 német, 1,712 tót.

Váczi járás: 24,684 lakos; 21,428 magyar, 3,256 tót.

Ráczkevi járás: 15,513 lakos; 12,695 magyar, 1,815 német, 1,003 szerb.

Pilisi járás; 57,569 lakos; 29,081 magyar, 23,913 német, 3,055 szerb, 1,520 tót.

Czeglédi járás: 43,416 lakos; 42,592 magyar, 824 német.

Nagy-Kőrösi járás: 21,110 lakos: 21,089 magyar, 21 görög.

Kis-Kőrösi járás: 24,342 lakos; 17,552 magyar, 5,610 tót.

Dunavecsei járás: 33,319 lakos; 31,807 magyar, 1,512 német.

Kalocsai járás: 49,672 lakos; 45,052 magyar, 2,815 sokacz, 1,743 német, 62 görög.

Összesen Pest várm: 564,331 lakos; 426,323 magyar, 103,651 német, 26,257 tót, 4,867 szerb, 2,815 sokacz, 418 görög.

31. Poson vármegye.

Poson sz. k. város: 37,258 lakos; 4,123 magyar, 29,890 német, 3,245 tót.

Nagy-Szombat sz. k. város: 7,741 lakos; 448 magyar, 6,564 tót, 729 német.

Modor sz. k. város: 4,620 lakos; 18 magyar, 1,927 német, 2,675 tót.

Bazin sz. k. város: 4,671 lakos; 43 magyar, 1,886 német, 2,742 tót.

Szent-György sz. k. város: 2,824 lakos; 2,445 tót, 379 német.

F. Csallóközi járás; 21,817 lakos; 20,545 magyar, 1,272 német.

A. Csallóközi járás: 26,650 lakos; 26,650 magyar.

Posonyi járás: 40,720 lakos; 32,406 magyar, 8,314 tót.

Külső járás: 44,665 lakos; 34,481 magyar, 9,826 tót, 358 német.

Nagy-szombati járás: 55,957 lakos; 6,138 magyar, 45,492 tót, 4,327 német.

Malaczkai járás: 38,521 lakos: 283 magyar, 36,064 tót, 2,174 német.

Összesen Poson várm: 285,444 lakos; 125,135 magyar, 117,367 tót, 42,942 német.

32. Sáros vármegye.

Eperjes sz. k. város: 10,300 lakos; 800 magyar, 8,300 tót, 1,200 német.

Bártfa sz. k. város: 4,285 lakos; 315 magyar, 3,790 tót, 180 német.

Szeben sz. k. város: 2,788 lakos; 33 magyar, 2,666 tót, 89 német.

Eperjesi járás: 27,683 lakos; 417 magyar, 26,747 tót, 519 német.

Sirokai járás: 17,500 lakos; 14,866 tót, 2,500 ruthen.

Girálti járás: 19,096 lakos; 233 magyar, 12,502 tót, 6,361 ruthen.

Szebeni járás: 19,816 lakos; 9,104 tót, 10,712 ruthen.

Bártfai járás: 30,055 lakos; 433 magyar, 19,627 tót, 9,595 ruthen, 400 német.

Szvidniki járás: 17,169 lakos; 14,805 ruthen, 2,364 tót.

Összesen Sáros várm.: 148,692 lakos; 2,365 magyar, 99,966 tót, 43,973 ruthen, 2,388 német.

33. Somogy vármegye.

Központi járás: 12,890 lakos; 12,890 magyar.

Kaposi járás: 45,463 lakos; 44,963 magyar, 500 német.

Igali járás; 57,362 lakos; 55,852 magyar, 1,510 német.

Marczali járás: 55,523 lakos; 55,123 magyar, 400 horvát.

Babóczai járás: 50,543 lakos; 47,765 magyar, 1,650 horvát, 1,128 német.

Szigetvári járás: 36,676 lakos; 27,639 magyar, 5,177 horvát, 3,860 német.

Összesen Somogy várm.: 258,457 lakos; 244,232 magyar, 7,227 horvát, 6,998 német.

34. Sopron vármegye.

Sopron szab. kir. város: 18,211 lakos; 1,350 magyar, 16,861 német.

Kismarton sz. k. város - 2,480 lakos; 80 magyar, 2,400 német.

Ruszt szab. kir. város; 1,244 lakos; 1,244 német.

F. Soproni járás: 75,803 lakos; 730 magyar, 58,945, német, 16,128 horvát.

A. Soproni járás: 49,391 lakos; 29,731 magyar, 9,914 német, 9,746 horvát.

Rápczamelléki járás: 20,149 lakos; 20,149 magyar.

F. Rábaközi járás: 28,854 lakos; 28,854 magyar.

A. Rábaközi jarás: 23,265 lakos; 23,265 magyar.

Összesen Sopron várm: 219,397 lakos; 104,159 magyar, 89,364 német, 25,874 horvát.

35. Szabolcs vármegye.

Püspök-Ladányi járás: 18,588 lakos; 18,588 magyar.

Debreczeni járás szabolcsi része: 27,333 lakos; 27,333 magyar.

Dorogi járás szabolcsi része: 27,115 lakos; 27,115 magyar.

Nagy-Kállói járás: 34,616 lakos; 34,616 magyar.

Nyirbátori járás: 20,641 lakos; 20,641 magyar.

Kisvárdai járás: 37,701 lakos; 37,701 magyar.

Nyiregyházi járás: 51,944 lak.; 44,765 magyar, 7,179 tót.

Összesen Szabolcs várm.: 217,938 lakos; 210,759 magyar 7,179 tót.

36. Szathmár vármegye.

Szathmár Németi kir. város: 14,057 lakos; 14,057 magyar.

Nagybánya kir. város: 7,051 lak.; 5,212 magyar, 1,480 román, 359 német.

Nagybányai járás: 23,990 lakos; 4,280 magyar, 17,500 román, 2,210 német.

Erdődi járás: 34,257 lakos; 9,092 magyar, 22,552 román, 2,713 német.

Szinyérváraljai járás: 31,166 lakos; 7,690 magyar, 23,476 román.

Szathmári járás: 39,051 lakos; 39,051 magyar.

Mátészalkai járás: 31,307 lakos; 31,307 magyar.

Fehér Gyarmati járás: 28,474 lakos; 28,474 magyar.

Nagy Károlyi járás: 40,377 lakos; 36,864 magyar, 3,513 német.

Összesen Szathmár várm.: 249,830 lakos; 176,027 magyar, 65,008 román, 8,795 német.

37. Szepes vármegye.

Lőcse sz. kir. város: 5,364 lakos; 87 magyar, 3,110 német, 2,124 tót, 43 ruthen.

Késmárk k. v.: 3,083 lak.; 121 magyar, 2,962 német.

Vármegye népessége: 127,153 lakos; 210 magyar, 94,901 tót, 19,910 ruthen, 12,132 német.

Összesen Szepes várm.: 135,600 lakos; 418 magyar, 97,025 tót, 19,953 ruthen, 18,204 német.

38. XVI. Szepesi város.

Népesség: 30,928 lakos; 25,891 német, 3,214 tót, 1,823 ruthen.

39. Közép Szolnok vármegye.

Népesség: 111,380 lakos; 54,928 magyar, 55,452 román.

40. Temes vármegye.

Temesvár sz. kir. város: 20,049 lakos; 2,213 magyar, 12,498 német, 2,914 román, 2,304 szerb, 120 görög.

Versecz sz. kir. város: 18,249 lakos; 523 magyar, 8,360 német, 6,138 román, 3,003 szerb, 225 görög.

Uj-Aradi járás: 61,351 lakos; 3,712 magyar, 25,864 német, 22,023 román, 5,214 szerb, 4,538 bolgár.

Buziási járás: 37,383 lakos; 4,193 magyar, 21,253 román, 7,889 szerb, 4,048 német.

Lippai járás: 35,486 lakos; 3,423 magyar, 21,471 román, 6,127 német, 4,465 szerb.

Csakovai járás: 45,546 lakos; 4,828 magyar, 28,647 román, 9,237, német, 1,514 tót, 1,320 szerb.

Temesi járás: 61,893 lakos; 3,104 magyar, 32,280 román, 18,083 német, 8,426 szerb.

Verseczi járás: 34,206 lakos; 2,715 magyar, 21,620 román, 6,368 német: 3,503 szerb.

Összesen Temes várm.: 314,163 lakos; 24,711 magyar, 156,346 román, 90,585 német, 36,124 szerb, 4,538 bolgár, 1,514 tót, 345 görög.

41. Tolna vármegye.

Központi járás: 30,055 lakos; 25,562 magyar, 3,543 német, 812 tót, 338 szerb.

Duna-földvári járás: 54,880 lakos; 45,588 magyar, 9,228 német, 812 tót, 338 szerb.

Simontornyai járás: 37,950 lakos; 15,317 magy., 22,405 német, 228 szerb.

Völgységi (Hőgyészi) járás: 43,820 lakos; 10,850 magyar, 32,278 német, 692 szerb.

Dombóvári járás: 49,988 lakos; 48, 988 magyar, 1,000 német.

Összesen Tolna várm.: 216,693 lakos; 146,105 magyar, 68,454 német, 1322 szerb, 812 tót.

42. Torna vármegye.

Népesség: 28,654 lakos; 28,150 magyar, 504 tót.

43. Torontál vármegye.

Nagy-Becskerek város: 16,328 lakos; 2,404 magyar; 9,071 szerb, 4,853 német.

Becskereki járás: 41,994 lakos; 6,530 magyar, 20,471 szerb, 13,013 német, 1,980 tót.

Török-Becsei járás: 29,126 lakos; 5,846 magyar, 20,196 szerb, 3,084 német.

Török-kanizsai járás: 37,412 lakos; 15,355 magyar, 19,739 szerb, 2,318 német.

Billeti járás: 41,359 lakos; 10,838 magyar, 16,299 német, 7,510 bolgár, 4,132 szerb, 2, 580 román.

Haczfeldi járás: 46,670 lakos; 12,749 magyar, 21,021 német, 9,386 szerb, 3,514 román.

Kikindai járás: 55,214 lakos; 8,458 magyar, 35,319 szerb, 11,437 német.

N. Szent-Miklósi járás: 52,005 lakos; 11,664 magyar, 20,036 német, 12,559 román, 7,746 szerb.

Modosi járás: 65,903 lakos; 9,423 magyar, 21,286 német, 17,044 román, 16,728 szerb, 1,422 tót.

Összesen Torontál vármegye : 386,011 lakos; 83,267 magyar, 142,788 szerb, 113,347 német, 35,697 román, 7,510 bolgár, 3,402 tót.

44. Trencsén vármegye.

Trencsén sz. kir. v. 2,755 lakos; 103 magyar, 2,652 tót.
Trencséni járás: 31,360 lakos; 249 magyar, 31,111 tót.
Báani járás: 20,598 lakos; 184 magy., 20,414 tót.
Puchói járás: 25,586 lakos; 204 magyar, 25,382 tót.
Predméri járás: 22,103 lakos; 155 magyar, 21,948 tót.
Illavai járás: 23,757 lakos; 88 magyar, 23,669 tót.
Bicsei járás: 25,928 lakos; 128 magyar, 25,800 tót.
Zsolnai járás: 33,618 lakos; 42 magyar, 33,576 tót.
Csáczai járás: 29,717 lakos; 83 magyar, 29,634 tót.
Kisutcza-Ujhelyi járás: 25,384 l.; 32 magy., 25,352 tót.
Összesen Trencsén várm.: 240,806 lakos; 1,268 magy., 239,538 tót.

45. Turócz vármegye.

Szent-Mártoni járás: 21,714 lakos; 232 magy., 21,482 tót.

Mosóczi járás: 22,175 lakos; 314 magyar, 19,333 tót, 2,528 német.

Összesen Turócz várm. 43,889 lakos; 546 magy., 40,815 tót, 2,528 német.

46. Ugocsa vármegye.

Nagy-Szőlősi járás: 26,864 lakos; 13,736 magy., 13,128 ruthen.

Halmi járás: 27,562 lakos; 18,648 magyar, 5,134 román, 3,780 ruthen.

Összesen Ugocsa várm. 54,426 lakos; 32,384 magyar, 16,908 ruthen, 5,734 román.

47. Ungh vármegye.

Ungvári járás: 29,122 lakos; 10,649 magyar, 18,473 ruthen.

Bereznai járás: 24,455 lakos; 1194 magyar, 23,261 ruthen.

Tibai járás: 22,013 lakos; 11,486 magyar, 10,527 ruthen.

Kaposi járás: 24,415 lakos; 18,630 magyar, 5785 ruthen.

Összesen Ungh vármegye: 100,005 lakos; 41,959 magyar, 58,046 ruthen.

48. Vas vármegye.

Kőszeg sz. kir. város: 7,317 lakos; 881 magyar, 6,436 német.

Szombathely püsp. v. 6,754 lakos; 6,554 magyar, 400 német.

Szombathelyi járás: 40,700 lakos; 40,700 magyar.

Kőszegi járás: 63,334 lakos; 12,150 magyar, 43,302 német, 7,882 horvát.

Németujvári járás: 59,563 lakos; 9,612 magyar, 38,998 német, 9,120 horvát, 1,833 vindus.

Tótsági járás: 48,646 lakos; 9,560 magyar, 31,664 vindus, 7,422 német.

Körmendi járás: 41,068 lakos; 30,856 magyar, 7,158 német, 3,054 horvát.

Kemenesaljai járás: 32,079 lakos; 32,079 magyar.

Összesen Vas várm: 299,661 lakos; 142,392 magyar, 103,716 német, 33,497 vindus, 20,056 horvát.

49. Veszprém vármegye.

Veszprémi járás: 73,773 lakos; 67,923 magyar, 5,350 német, 500 tót.

Csesznеki járás: 37,190 lakos; 30,640 magyar, 5,450 német, 1,100 tót.

Pápai járás: 54,824 lakos; 47,701 magyar, 7,123 német.

Devecseri járás: 42,452 lakos; 38,222 magyar, 4,230 német.

Összesen Veszprém várm.: 208,239 lakos; 184,486 magyar, 22,153 német, 1,600 tót.

50. Zala vármegye.

Egerszegi járás: 40,169 lakos; 38,649 magyar, 1,520 horvát.

Zala-Lövői járás: 40,393 lakos; 29,183 magyar, 11,210 vindus.

Muraközi járás: 49,847 lakos; 1,500 magyar, 48,347 horvát.

Kanizsai járás: 59,187 lakos; 56,619 magyar, 1,950 német, 618 horvát.

Szántói járás: 50,433 lakos; 50,433 magyar.

Tapolczai járás: 53,003 lakos; 52,003 magyar, 1,000 német.

Összesen Zala várm.: 293,032 lakos; 228,387 magyar, 50,485 horvát, 11,210 vindus, 2,950 német.

51. Zaránd vármegye.

Népesség: 47,413 lakos; 2,488 magyar, 44,925 román.

52. Zemplén vármegye.

Varanói járás: 20,748 lakos; 514 magyar, 13,411 tót, 6,823 ruthen.

Sztropkói járás: 12,244 lakos; 131 magyar, 6,154 tót, 5,959 ruthen.

Papinai járás: 14,940 lakos; 83 magyar, 11,142 tót, 3,715 ruthen.

Homonnai járás: 28,665 lakos; 1,310 magyar, 15,281 tót, 12,074 ruthen.

Nagy-Mihályi járás: 28,423 lakos; 11,513 magyar, 11,571 tót, 5,339 ruthen.

Gálszécsi járás: 24,844 lakos; 10,757 ruthen, 4,791 magyar, 9,296 tót.

Sátoralja-ujhelyi járás: 33,027 lakos; 20,077 magyar, 8,667 ruthen, 2,955 német, 1,328 tót.

Király-Helmeczi járás: 32,129 lakos; 32,129 magyar.

Szerencsi járás: 32,654 lakos; 32,654 magyar.

Tokaji járás: 25,702 lakos; 25,702 magyar.

Összesen Zemplén várm.: 253,376 lakos; 128,914 magyar, 60,761 ruthen, 60,756 tót, 2,955 német.

53. Zólyom vármegye.

Beszterczebánya sz. k. v. 4,232 lakos; 118 magyar, 3,281 tót, 833 német.

Beszterczebányai járás: 26,756 lakos; 34 magyar, 26,240 tót, 482 német.

Zólyomi járás: 36,068 lakos; 62 magyar, 36,006 tót.

Breznó-bányai járás: 26,871 lakos; 26,871 tót.

Összesen Zólyom vármegyében: 93,927 lakos; 214 magyar, 92,398 tót, 1,315 német.

Az anya-Magyarországban.

5,466,239 magyar, 1,500,347 tót, 1,051,076 román, 1,016,629 német, 391,458 ruthen, 311,371 szerb, 122,928 horvát, 56,926 sokacz, 44,707 vindus, 12,048 bolgár, 2,244 görög.

Összesen: 9,975, 973 lakos.

ERDÉLYORSZÁG.

Belső-Szolnok vármegye.

Magyar-Láposi kerület: 28,094 lakos; 4,412 magyar, 23,682 román.

Jegyzet: E kerület magában foglalja az egész magyar láposi járást, továbbá a kaczkói járásból *Bába*, *Blenke-Pojána*, *Dalmár*, *Drágyia*, *Gostilla*, *Károlyfalva*, *Kis Borszó*, *Torda-Vilma*, és a rettegi járásból *Holló-mező*, *Horgospataka*, *Pecsétszeg* helységeket.

Dézsi kerület: 37,655 lakos; 7,935 magyar, és 29,720 román.

Jegyzet: E kerület magában foglalja a kaczkói, szurduki, alparéti, dézsi, bálványos-váraljai járások részeit és az egész vádi járást. Dézs város népessége 4,390 lélek, melyből 960 római katholikus, 2,220 reformatus, 1 örmény kath., 1,045 görög katholikus, 7 nem egyesült görög, 32 lutheranus, 3 unitarius, 122 zsidó.

Rettegi kerület: 28,703 lakos, 7,734 magyar, 20,969 román.

Jegyzet: E kerület magában foglalja a bálványos-váraljai, rettegi, kőfarki, bethleni járások részeit, s itt csak ezek népességét tettük ki, s kihagytuk *Bödön*, *Encs*, *Fellak*, *Kentelke*, *Sajó-Keresztur*, *Sajó Sz. András*, *Sárvár* helységek népességét, mely községek Doboka vármegyének buzai és kerlési járásaihoz tartoznak.

Szamos-ujvári kerület: 13,068 lakos; 4,968 magyar, 8,100 román.

Jegyzet: E kerülethez csak azon községeket számitottuk, melyek Belső Szolnok megyéhez, s névszerint a dézsi és bálványos váraljai járáshoz tartoznak. Fő községe Szamos-Ujvár városa 4,020 lakossal, melyből 854 római, 2,209 ör-

mény katholikus, 614 görög katholikus, 21 nem egyesült, 32 ágostai, 267 reformatus, 7 unitarius, 16 zsidó. Az örmények mind a magyarokhoz soroztattak. A szamosujvári kerületnek nagyobb része Doboka vármegyéhez tartozik, s azt e megyénél adandjuk elő.

Naszódi kerület része: 6,681 lakos, 1,463 magyar, 5218 román.

Jegyzet: E kerületből csak azon községeket számitottuk ki, melyek B. Szolnok megyéhez, s névszerint a kőfarki és bethleni járáshoz tartoznak, u. m. *Kőfarka, Középfalva, Oláh-Nyires, Szeszárma, Eutradam, Kócs, Luska, Magosmart, Magyar-Nemegye, Oláh-Nemegye, Oláh-Németi, Priszlop, Tóhát, Virágosberek* községeket.

Hídalmási kerület része: 4,398 lakos, 140 magyar, 4,258 román.

Jegyzet: E kerületből csak azon községeket szamitottuk, melyek B. Szolnok megyéhez, s névszerint az alparéti és szurduki járásokhoz tartoznak, u. m. *Csernek, Bezdéd, Kis és Nagy Kristolcz, Muncsel, Salamon, Szalonna, Szurduk, Tótszállás* községeket.

Egész Belső Szolnok vármegye: 118,599 lakos, 26,652 magyar, 91,947 román.

Czépány község: 609 lakos, 504 magyar, 105 román.

Összesen: 119,208 lakos, 27,156 magyar, 92,052 román.

Doboka vármegye.

Rettegi kerület része: 3,654 lakos; 447 magyar, 3,207 román.

Jegyzet: Itt csak azon községek népessége vétetett fel, melyeket fentebb B. Szolnok megyénél, a rettegi kerületnél előszámláltunk.

Szamosujvári kerület része: 43,046 lakos; 13,103 magyar, 29,943 román.

Jegyzet: E kerület nagyobb része Doboka, kisebb része B. Szolnok vármegyéhez tartozik, de itt csak a dobokai részt vettük fel, mely áll az egész iklódi, széki járásokból, és a buzai, s pánczélcsehi járások egy részéből.

Hídalmási kerület része: 25,936 lakos; 1,273 magyar, 24,663 román.

Jegyzet: E kerület nagyobb része Doboka, kisebb része Kolozs megyéhez tartozik. Itt csak a dobokai községek népessége van felvéve a magyar egregyi egész járásból, továbbá a pánczélcsehi és válaszuti járások részeiből.

Válaszuti járás többi része: 9,588 lakos; 2,142 magyar, 7,446 román.

Jegyzet: E járás a kolozsvári kerület része volt, s ebből vontuk ki a dobokai községek népességét.

Kerlési járás része: 1,593 lakos; 83 magyar, 1,510 román.

Jegyzet: E rész csak A. és F. Balásfalva és Kaila falukat foglalja magában, s a naszódi kerülettel iratott össze.

Borgói járás: 7,439 lakos; 2,219 magyar, 5,220 román. E járás magában foglalja *Kucsma, Alsó-Sebes, Árdány, Berlad, F. Sebes, Friss, Kis-Budak, Nagy-Sajó, Serling, Simontelke, Solymos, Várhely* községeket.

Egész Doboka vármegye: 91,256 lakos; 19,267 magyar, 71,989 román.

Beszterczei kerület része: 7,313 lakos; 3,162 magyar, 4,151 román.

Jegyzet: E kerülethez itt csak a doboka megyei kerlési és borgói járásbeli községek számittattak.

Összesen: 98,569 lakos; 22,429 magyar, 76,140 román.

Torda vármegye.

Görgény Sz.-Imrei kerület: 21,970 lakos; 5,643 magyar, 14,781 román, 1,546 német.

Jegyzet: E kerület egészen Torda megyében van, Maros-Oroszfalu és Maros-Monosfalu helységeket kivéve, melyek a naszódi vidék monori járásához tartoznak, s népességök itt fel nem vétetett.

Vajda Sz. Iványi kerület: 23,342 lakos; 12,870 magyar, 10,472 román.

Jegyzet: E kerület egészen Torda megyében van, ki-, véve *Faragó, Harasztos, Nagy Ercse, Szász, Fülpös, Sz. András*

Tancs községeket, melyek Kolos megye nyulasi járásához tartoznak, s népesssségök (38 magyar, 2,080 román) itt fel nem vétetett.

Örményesi kerület része : 2,497 lakos; 232 magyar, 2,265 román.

Jegyzet: E kerületnek csak kis része tartozik Torda megyéhez, Mező-Rücs és Pagocsa falukkal, s ezek népessége van itt felvéve.

Monori kerület része: 1,912 lakos; 1,912 román.

Jegyzet: E kerületből csak Alsó Répa és Liget tartozik Torda megyéhez, ennek vécsi járásához, s ezek népessége van itt kitéve.

Sz. Lászlói járás része: 1,898 lakos; 875 magyar 1,023 román.

Jegyzet : Ide tartoznak Szelicse román és Sz. László magyar község.

Mócsi kerület része: 2,201 lakos; 31 magyar, 2,170 román.

Jegyzet: Ide tartoznak Czikud és Sz. Jakab helységek.

Tordai kerület: 49,840 lakos; 15,116 magyar 34,724 román.

Jegyzet: E kerület egészen Torda megyéhez tartozik, kivéve Ajton és Röd kolosmegyei helységeket, melyeknek népessége Kolos megyénél adatik elő. Nevezetesebb városok itt Torda 7,867 lakossal, kik közt 1,165 katholikus, 70 ágostai, 4,269 reformatus, 869 unitarius, 1,017 görög katholikus, 417 n. e. óhitű, 65 zsidó. Toroczkónak van 1,708 lakosa, kik közt 1,476 unitarius, 77 r. kath., 35 g. kath. 112 n. e. óhitű, 8 reformatus.

Maros ludasi kerület: 18,831 lakos; 3,087 magyar és 15,744 román.

Szász-Régen város: 4,721 lakos; 1,068 magyar, 2,984 német, 669 román.

Aranyosi kerület része: 2,406 lakos; 359 magyar, 2,047 román.

E kerületből csak Alsó-Füged, Décse, F. Füged, Keresztes, Sós Sz. Márton, Vajdaszeg tartoznak Torda megyé-

hez, a kerület többi része Küküllő vármegyéhez és Aranyos székhez tartozik.

Egész Torda vármegye: 129,618 lakos; 39,281 magyar, 85,807 román.

Topánfalvi kerület része : 5,609 lakos; 4,530 német, 5,609 román.

Összesen : 135,227 lakos; 91,416 román, 39,281 magyar, 4,530 német.

Kolos vármegye.

Bánffy-Hunyadi kerület: 34,924 lakos; 10,448 magyar, 24,476 román.

Jegyzet: E kerület egészen Kolos megyében fekszik, s magában foglalja az egész bánffi-hunyadi és magyar-bikali járásokat, s a bácsi, gyalui és almási járások részeit.

Hidalmási kerület része: 9,785 lakos; 2,228 magyar, 7,557 román.

Jegyzet: E kerületnek csak kisebb része tartozik Kolos megyéhez, a fejérdi, bácsi, nagyalmási járásoknak némely helységei, s ezek népessége van itt kitéve.

Kolozsvári kerület: 42,578 lakos; 14,251 magyar, 28,327 román.

E kerülethez nem számítottuk azon helységeket, melyek Doboka válaszúti és Torda megye sz.-lászlói kerületéhez tartoznak. (Lásd fentebb az illető megyéknél.

Mócsi kerület: 19,986 lakos; 4,048 magyar, 15,938 román.

Jegyzet: E kerülethez nem számítottuk azon községeket, melyek Torda megye mezőségi és Doboka megye buzai járásához tartoznak.

Ajton és Röd községek: 2,577 lakos; 559 magyar, 2,023 román.

Kolosvár város: 17,496 lakos; 16,166 magyar, 1,330 román.

Jegyzet: Vallást illetőleg Kolozsvárott 7,194 reformatus, 6,944 román, 17 örmény katholikus, 1,160 görög katholikus, 738 unitarius, 231 héber, 1,042 ágostai, 170 n. e. ó-hitű.

Tekei járás része: 10,897 lakos; 1,278 magyar, 3,309 román, 6,310 német.

Jegyzet: E járásból itt csak Bátos, Dedrád, Ludvég, Nagyida, Oláh-Ujfalu, Pázmos, Szász-Péntek, Széplak, Teke, Vajda községek népessége vétetett fel.

Nyulasi járás része: 3,373 lakos; 1,217 magyar, 2,156 román.

Jegyzet: E járásból csak Faragó, Harasztos, Nagy Ercse, Szász, Fülpös, Sz. András, Tancs községek népessége vétetett fel.

Örményesi kerület: 24,535 lakos; 2,900 magyar, 21,635 román.

Egész Kolos megye: 166,151 lakos; 53,090 magyar, 106,751 román, 6,310 német.

Alsó-Fehér vármegye.

Topánfalvai kerület: 34,741 lakos; 503 magyar ,34,238 román.

Jegyzet. E kerületből kihagyattak A. F. Szolcsva, Lupsa, Szasza, Vincza községek, melyek Torda megyéhez tartoznak.

Abrudbányai kerület: 25,339 lakos; 3,532 magyar, 21,807 román.

E kerület egészen A. Fejér megyében, a zalatnai és felső igeni járásban fekszik. Főhelyek: *Abrudbánya*, 3,798 lakossal kik közt 544 római, 4 örmény, 833 görög katholikus, 1,802 n. egyes. óhitü, 21 ágostai, 372 református, 222 unitárius.

Zalathna bányaváros 5,451 lakossal, kik közt 783 római, 460 görög katholikus, 3,977 n. egyes. óhitü, 26 ágostai, 197 református, 1 unitárius, 7 zsidó.

Nagy-Enyedi kerület: 30,083 lakos; 6,996 magyar, 23,087 román.

Jegyzet. E kerület egészen A. Fehér megyében, névszerint a nagy-enyedi, czombordi és f. igeni járásban fekszik. Főhelyek benne: *Nagy-Enyed* 3,762 lakossal, kik közt 2,071 református, 665, római, 724 görög katholikus, 213 ágostai, 8 unitárius, 81 zsidó. *Tövis* 1,850 lakossal, kik közt 249 római katholikus, 1,197 n. egyes. óhitü, 7 ágostai, 273 református, 6 unitárius, 118 zsidó.

Károly-Fehérvári kerület: 42,633 lakos; 4,910 magyar, 1,061 német, 36,662 román.

Jegyzet: E kerület is egészen A. Fehér megyében a károlyfehérvári, felső igeni, alsó igeni, alvinczi járásokban fekszik. Főhelye: *Károly* vagy *Gyula-Fehérvár* 5,188 lakossal, kik közt 1,245 római, 7 örmény, 1,502 görög katholikus, 424 református, 105 unitárius, 728 zsidó, 211 ágostai, 966 nem egyes. óhitü.

Marosujvári kerület: 22,595 lakos; 5,961 magyar, 16,634 román.

Jeyyyet. E kerülethez nem számitottuk azon községeket, melyek Küküllő megye radnóti járásához tartoznak, 811 magyar és 6,702 román népességgel.

Balásfalvi járás része: 12,585 lak; 1,988 magyar, 10,597 román.

Jegyzet. A balásfalvi kerület nagy része Küküllő megyében feküdvén, azt ott fogjuk látni. Főhely itt Fehér megyében *Balásfalva* m. v. 604 lakossal, kik közt 102 római, 470 görög katholikus, 4 óhitü, 3 ágostai, 20 református, 5 unitárius. *Monora* m. v. 1,170 lakossal, kik közt 750 görög katholikus, 420 ágostai.

Vizaknai kerület: 24,322 lakos; 4,084 magyar, 20,238 román.

E kerülethez nem számitottuk Nagy-Ludas és Toporcsa községeket, melyek Szerdahely szász székhez tartoznak.

Szászsebesi kerületből: 8,026 lakos; 30 magyar, 7,996 román.

Jegyzet. Ide soroztuk névszerint Kápolna, Kákova, Lál, Sebeshely, Sugág, Szeszcsor, Escellő községeket.

Medgyesi kerületből: 3,076 lakos; 1,021 magyar, 2,055 román.

Ide soroztuk Csicsó-Holdvilág, Sorostély, Szász-Csanád községeket.

Egész Alsó-Fehér megye: 203,400 lakos; 29,025 magyar, 173,314 román, 1,061 német.

Hunyad vármegye.

Puji kerület: 21,268 lakos; 389 magyar, 20,879 román.

E kerület magában foglalja az egész silyi és borbátvizi járásokat és a macsesdi, járás egy részét.

Hátszegi kerület: 36,062 lakos; 1,099 magyar, 34,963 román.

E kerület magában foglalja az egész demsusi, klopotivai, todesdi járásokat, és a macsesdi, kitidi, hosdáti járások részeit.

Vajda-Hunyadi kerület: 23,818 lakos; 2,303 magyar, 21,515 román.

E kerület magában foglalja a vajdahunyadi, hosdáti; kitidi és pestesi járások részeit. Nevezetes városa: *Vajda-Hunyad* 2,170 lakossal, kik közt 463 római, 392 görög katholikus, 35 ágostai, 138 reformátns, 6 unitárius, 43 zsidó.

Dévai kerület: 28,536 lakos; 4,086 magyar, 24,450 román.

Magában foglalja az egész dévai, solymosi járást, és a pestesi, lósádi és keméndi járások részeit. Fővárosa: *Déva*, 2,470 lakossal, kik közt 731 római katholikus, 21 örmény, 27 görög katholikus, 27 ágostai, 364 református, 1 unitárius, 1,226 görög n. egyes., 73 zsidó.

Szászvárosi kerület része: 31,013 lakos; 1,326 magyar, 29,687 román.

E kerület Hunyad megyében esik, kivéve a Szászvárosi székhez tartozó községeket, kik ide nem számitva külön 3,725 magyar és 17,239 román lakost számlálnak.

Ilyei kerület: 32,142 lakos; 605 magyar, 31,537 román.

E kerület magában foglalja a marosilyei, guraszádi, és egész laposnaki járásokat.

Egész *Hunyad várm*: 172,839 lakos; 9,808 magyar 163,031 román.

Küküllő vármegye.

Radnóti járás része: 7,513 lakos; 811 magyar, 6,702 román.

Itt a járásnak azon része van felvéve, mely a marosujvári kerülettel iratott össze.

Balásfalvi kerület része: 22,699 lakos; 6,237 magyar, 16,462 román.

E kerület Küküllö megyéből magában foglalja az egész bényei és tatárlaki járásokat, és a gálfalvi járás egy részét.

Kundi és Gálfalvi járások része: 7,118 lakos; 2,698 magyar, 4,420 román.

E járásoknak azon része vétetett fel, mely a medgyesi kerülettel iratott össze.

Kundi és zágori járások része: 5,917 lakos; 3,562 magyar, 2,355 román.

E járásoknak azon része vétetett fel, mely a segesvári kerülettel iratott össze. Főhely itt *Erzsébetváros* 2,033 lakossal, kik közt 335 római, 744 örmény, 742 görög katholikus, 15 óhitü, 58 ágostai, 128 református, 6 unitárius, 5 zsidó.

Nádosi járás része: 3,003 lakos: 783 magyar, 2,220 román.

E járásból itt csak *Alsó, Felső Bun, Andrásfalva, Hidegkut*, és *Sárd* községek népessége vétetett fel.

Nádosi járás másik része 2,320 lakos; 1,925 magyar, 395 román.

E járásból csak *Balavásár, Egrestő, Kis és Nagy Kend* községek népessége vétetett fel.

Terémi járás része: 868 lakos; 653 magyar, 215 román.

Itt csak Kis Terém és Terém Ujfalu népessége van felvéve.

Dicsö Sz. Mártoni kerület: 30,183 lakos; 13,052 magyar, 17,131 román.

E kerület egészen Küküllö megyében fekszik, s magában foglalja a zágori, kundi, gálfalvi, radnóthi, terémi járások részeit. A megye székhelye *Dicső Szent Márton* 1,393 lakossal, kik közt 150 római, 561 görög katholikus, 9 ágostai, 230 református, 398 unitárius, 45 zsidó.

Egész *Küküllő várm.:* 79,621 lak; 29,721 magyar, 49,900 román.

Felsö Fehér vármegye.

Szent Jánoshegye a gezési járásban: 685 lakos; 685 román.

A szebeni kerülethez volt összeirva.

Bolyai és hidegvizi járás: 7,296 lakos; 2,602 magyar, 4,694 román.

E járások a medgyesi kerülethez voltak összeirva.

Bürkösi, réteni és gezési járások részei: 6,308 lakos; 841 magyar, 5,467 román.

E járások a szent ágothai kerülethez irattak össze.

Réteni és Keresdi járások részei: 8,211 lakos; 3,863 magyar, 4,348 román.

E járások részei a segesvári kerületnél irattak össze.

Pálosi, Hévizi, Réteni járások részei: 3,757 lakos; 1,758 magyar, 1,999 román.

E járások a kőhalmi kerületnél vannak összeirva.

Oláh Ujfalu, Gainár, Rukkur községek; 1,936 lak; 120 magyar, 1,816 román.

E községek a feleki kerülettel voltak összeirva a szebeni székben.

Bürkösi, Pálosi, Hévizi járások részei: 6,025 lak; 1,455 magyar, 4,570 román.

E részek a fogarasi kerületnél irattak össze.

Peselneki járás: 5,694 lak; 5,694 magyar.

E jarás a kezdi vásárhelyi székely kerülettel volt összeirva.

Hidvégi járás része: 7,329 lakos; 7,329 magyar.

A Sepsi szent Györgyi kerülettel van összeirva.

Pálosi és Hidvégi járások részei: 3,794 lakos; 3,794 magyar.

Felek és Szederjes községek: 951 lakos; 951 magyar.

A székely keresztúri kerülethez vannak összeirva.

Egész *Felső Fehér megye:* 51,986 lakos; 28,407 magyar, 23,579 román.

Fogaras vidéke.

Fogarasi kerület: 44,115 lakos; 3,677 magyar, 40,438 román.

E kerülethez nem számitottuk azon községeket, melyek Felső Fehér megyéhez, továbbá Nagy Sink és Kőhalom székhez tartoznak. A fogarasi vidékből azonban ben vannak az

egész veniczei járás, továbbá a bethleni, szombatfalvi és mundrai járások részei.

Törcsvári kerület: 20,810 lakos; 230 magyar, 20,580 román.

Porumbáki egész járás és a szombatfalvi járás része: 17,100 lakos; 636 magyar, 16,464 román.

Egész Fogaras vidéke: 82,025 lakos; 4,543 magyar, 77,482 román.

Magyar Föld.

1. Belső Szolnok vármegye népessége: 119,208 lakos; 27,156 magyar, 92,052 román.

2. Doboka vármegye népessége: 98,569 lakos; 22,429 magyar, 76,140 román.

3. Torda vármegye népessége: 135,227 lakos; 39,281 magyar, 91,416 román, 4,530 német.

4. Kolos vármegye népessége: 166,151 lakos; 53,090 magyar, 106,751 román, 6,310 német.

5. Alsó-Fehér vármegye népessége: 203,400 lak; 29,025 magyar, 173,314 román, 1,061 német.

6. Hunyad vármegye népessége; 172,839 lakos; 9,808 magyar, 163,031 román.

7. Küküllő vármegye népessége: 79,621 lakos; 29,721 49,900 román.

8. Felső Fehér vármegye népessége: 51,986 lakos: 28,407 magyar, 23,579 román.

9. Fogaras vidéke népessége: 82,025 lakos; 4,543 magyar, 77,482 román.

Összesen: 1,109,026 lakos; 243,460 magyar, 853,665 román, 11,901 német.

SZÁSZFÖLD.

Szászvárosi szék.

Népesség: 20,961 lakos; 2,561 magyar, 17,236 román, 1,164 német.

Fővárosa; *Szászváros*, (Broos), 5,092 lakossal, kik közt 1,136 római, 486 görög katholikus, 1,855 nem egyesült óhitü 884 ágostai, 688 református, 19 unitarius, ,24 zsidó.

Szebeni szék.

Szebeni kerület: 38,814 lakos; 2,202 magyar, 13,958 román, 22,654 német.

Fővárosa: *Szeben* 14,004 lakossal. kik közt 3,976 római 34 örmény, 725 görög katholikus, 6,925 ágostai, 342 református, 1,979 nem egyesült óhitü, 14 unitárius, 9 zsidó.

Omlás, Sinna községek: 3,288 lakos; 2,295 román, 993 német.

E két község a szászsebesi kerülethez iratott össze.

Kis és Nagy Ekemező: 1,677 lakos; 948 román, 729 német.

E két község a medgyesi kerülethez iratott.

Apátfalva: 586 lakos; 586 román.

E község a szent ágostai kerülethez iratott.

Mese Miklóstelke, Szász-Keresztur: 1,872 lakos; 514 román, 1,358 német.

E községek a segesvári kerülethez irattak.

Orláti kerület: 31,625 lakos; 258 magyar, 31,268 román, 99 német.

E kerület egészen Szeben székben fekszik, kivéve az alsó fejérmegyei Mág községet, melynek népességét itt nem számitottuk.

Feleki kerület része: 10,289 lakos; 91 magyar, 9,363 román, 835 német·

E kerületrészhez tartoznak: Alsó-Sebes, Felek, Földvár, Kerz, Kolun, Porcsesd, Rakovicza, Szakadát községek.

Egész szebeni szék: 88,151 lakos; 2,551 magyar, 58,932 román, 26,668 német.

Szászsebes szék. (Mühlbacher Stuhl).

Népesség: 17,593 lakos; 271 magyar, 13,723 román, 3,299 német, 300 görög.

Fővárosa: *Szászsebes* 5,083 lakossal, kik közt 215 római, 173 görög katholikus, 3,023 nem egyesült óhitű, 1,653 ágostai, 17 református.

Szerdahely szék. (Reiszmarkter Stuhl).

Népesség: 15,074 lak; 180 magyar, 11,612 román, 3,282 német.

Fővárosa: *Szerdahely* 1,419 lakossal, kik közt 140 római, 4 görög katholikus, 635 nem egyesült óhitü, 623 ágostai, 17 református.

Medgyes szék. (Mediascher Stuhl).

Népesség: 34,885 lakos; 481 magyar, 15,070 román, 19,334 német.

Fővárosa: *Medgyes*, 5,726 lakossal, kik közt 552 római, 1,160 görög katholikus, 2,943 ágostai, 828 nem egyesült óhitü, 184 református, 9 unitárius, 50 zsidó. *Berethalom* 2,377 lakossal, kik közt 31 római, 300 görög katholikus, 1,529 ágostai, 497 n. egyes. óhitü, 14 református, 4 zsidó.

Nagy Sink szék. (Grosschenker Stuhl.)

Népesség: 21,763 lakos; 10,373 román, 11,390 német.

Fővárosa Nagy-Sink, 2,626 lakossal, kik közt 62 római, 6 örmény, 311 görög katholikus, 1,379 ágostai, 866 n. egyes. óhitü, 2 református.

Ujegyházi szék. (Leschkircher Stuhl).

Népesség: 11,457 lakos; 7,653 román, 3,804 német.

Főváros: *Ujegyház*, 907 lakossal, kik közt 29 római, 30

görög katholikus, 512 ágostai, 334 nem egyesült óhitü 2 református.

Segesvár szék. (Schäszburger Stuhl.)

Népesség: 22,421 lakos; 531 magyar, 8,432 román, 13,458 német.

Fővárosa: *Segesvár*, 7,438 lakossal, kik közt 801 római, 9 görög katholikus, 4,585 ágostai, 1,963 nem egyesült óhitü, 65 református, 3 unitárius, 12 zsidó.

Kőhalom szék. (Repser Stuhl.)

Népesség: 20,942 lakos; 1,086 magyar, 8,987 román, 10,869 német.

Főváros: *Kőhalom*, 2,549 lakossal, kik közt 160 római, 959 görög katholikus, 1,371 ágostai, 53 nem egyesült óhitü, 6 református.

Besztercze vidéke. (Bisztriczer Distrikt).

Népesség: 24,392 lak.; 772 magyar, 3,180 román, 20,440 német.

Főváros: *Besztercze*, 5,798 lakossal, kik közt 748 római, 1,244 görög katholikus, 3,745 ágostai, 40 református, 10 unitárius, 11 n. e. óhitü.

Naszód vidéke.

Népesség: 42,099 lakos; 41,221 román, 878 német.

Főváros: *Ó-Rodna*, 2,399 lakossal, kik közt 631 római, 27 örmény, 1,681 görög katholikus, 18 ágostai, 15 református, 2 unitárius, 24 zsidó, 1 n. e. óhitü.

Brassó vidéke. (Kronstadter District.)

Népesség: 81,213 lakos; 17,072 magyar, 36,000 román, 27,502 német, 639 görög.

Főváros: *Brassó*, 22,344 lakossal, kik közt 3,710 római, 8 örmény, 80 görög katholikus, 7,817 ágostai, 9,883 n. e. óhitü, 798 református, 9 unitárius, 39 zsidó.

Szász föld.

1. Szászvárosi szék: 20,961 lakos; 2,561 magyar, 1,164 német, 17,236 román.

2. Szebeni szék: 88,151 lakos; 2,551 magyar, 26,668 német, 58,932 román.

3. Szászsebesi szék: 17,593 lakos; 271 magyar, 3,299 német, 13,723 román, 300 görög.

4. Szerdahelyi szék: 15,074 lakos; 180 magyar, 3,282 német, 11,612 román.

5. Medgyes szék: 34,885 lakos; 481 magyar, 19,334 német, 15,070 román.

6. Nagy-Sink szék: 21,763 lakos; 11,390 német, 10,373 román.

7. Ujegyház szék: 11,457 lakos; 3,804 német, 7,653 román.

8. Segesvár szék: 22,421 lakos; 531 magyar, 13,458 német, 8,432 román.

9. Köhalom szék: 20,942 lakos; 1,086 magyar, 10,869 német, 8,987 román.

10. Besztercze vidéke: 24,392 lak.; 772 magyar, 20,440 német, 3,180 román.

11. Naszód vidéke: 42,099 lakos; 878 német, 41,221 román.

12. Brassó vidéke: 81,213 lak.; 17,072 magyar, 27,502 német, 36,000 román, 639 görög.

Összesen: 400,951 lakos; 25,505 magyar, 142,088 német, 232,419 román, 939 görög.

SZÉKELYFÖLD.

Háromszék.

Kezdi fiók szék: 42,019 lakos; 42,019 magyar.

Főváros: *Kezdi Vásárhely*, 4,053 lakossal, kik közt 1,481 római, 20 görög katholikus, 2,512 református, 1 unitárius, 16 ágostai, 33 óhitü.

Sepsi fiók szék: 35,992 lakos; 35,992 magyar.

Főváros: *Sepsi Sz. György*, 2,893 lakossal, kik közt 513 római kath. 1,719 református, 516 ágostai 23 unitárius, 86 zsidó.

Orbai fiók szék: 21,014 lakos; 21,014 magyar.

Fő helyei *Kovászna*, 3,602 lakossal, kik közt 2,514 református, 261 katholikus, 793 n. e. óhitü, 14 ágostai, 10 unitárius. *Zágon*, 3,612 lakossal, kik közt 2,525 református, 465 katholikus, 616 óhitü, 3 ágostai, 3 zsidó.

Miklósvár fiók szék: 11,738 lakos; 11,738 magyar.

Főhelye: *Baróth*, 1,919 lakossal, kik közt 1,517 római, 1 örmény, 133 görög katholikus, 179 református, 19 unitárius, 12 ágostai, 54 óhitü, 4 zsidó.

Egész Háromszék: 110,763 lakos; 110,763 magyar.

Csik szék.

Alsó Csíkszék: 24,027 lakos; 24,027 magyar.

Főváros: *Csik-Szereda* 1,016 lakossal, kik 2 reformátust és 12 örményt kivéve római katholikusok.

Felsö Csikszék: 31,608 lakos; 31,608 magyar.

Főhelye: *Sz. Domokos* 2,465 kath. lakossal.

Kászon fiókszék: 6,860 lakos; 6,860 magyar.

Főhelye: *Kászon-Ujfalu* 1,993 lakossal, kik 6 reformátust kivéve katholikusok.

5*

Gyergyó fiók szék: 40,800 lakos; 40,800 magyar.

Fővárosa: *Gyergyó Sz. Miklós* 5,256 lakossal, kik közt 4,202 római, 906 örmény, 91 görög katholikus, 37 református, 15 ágostai, 5 óhitü.

Egész Csik szék, 103,295 lakos; 103,395 magyar.

Udvarhely szék.

Bárdócz fiókszék: 7,126 lakos; 7,126 magyar.

Patakfalvi járás: 6,398 lakos; 6,398 magyar.

Fővárosa: *Székely-Udvarhely* 3,873 lakossal, kik közt 2,352 római, 43 görög katholikus, 1,342 református, 50 unitárius, 53 ágostai, 24 óhitü, 9 zsidó.

Bögözi járás: 6,902 lakos; 6,902 magyar.

Főhelye: *Derzs*, 1,127 lakossal, kik 1,018 unitárius, 109 református.

Homoródi járás: 6,670 lakos; 6,670 magyar.

Főhelye: *Homoród-Almás*, 1,891 lakossal, kik közt 1,349 unitárius, 113 római, 2 örmény, 410 görög katholikus, 13 református, 4 ágostai.

Oláhfalvi járás: 8,392 lakos; 8,392 magyar.

Főhelye: *Homoród Sz. Márton*, mezőváros 685 lakossal, kik közt 306 református, 292 unitárius, 28 római, 59 görög katholikus. *Nagy Oláhfalu* mezőváros 1,748 lakossal, kik közt 1,686 római, 9 örmény, 50 görög katholikus, 3 ref.

Tarczádi járás: 12,981 lakos; 12,981 magyar.

Főhelye: *Zetelaka*, 2,659 lakossal, kik katholikusok.

Parajdi járás: 12,222 lakos; 12,222 magyar.

Főhelye: *Korond*, 2,394 lakossal, kik közt 1,495 római katholikus, 899 unitárius. *Parajd*, 1,339 lakossal, kik közt 924 református, a többi katholikus.

Etédi járás: 8,274 lakos; 8,274 magyar.

Főhelye: *Etéd*, 1,408 lakossal, kik többnyire reformátusok.

Kereszturi járás: 12,404 lakos; 12,404 magyar.

Fővárosa: *Szitás Keresztur*, 2,461 lakossal, kik közt 1,504 református, 538 unitárius, a többi katholikus és 8 zsidó,

Bözödi járás: 10,286 lakos; 10,286 magyar.

Főhelye: *Szent Erzsébet,* 1,064 lakossal, kik többnyire reformátusok.

Egész Udvarhely szék: 91,655 lakos; 91,655 magyar.

Maros szék.

Abódi járás: 9,862 lakos; 9,862 magyar.

Főhelye: *Harasztkerék,* mezőváros 755 lakossal, kik közt 593 református, 169 római, 10 őrmény, 133 görög katholikus, 14 unitárius, 5 zsidó.

Jobbágyfalvi járás: 9,015 lakos; 9,015 magyar.

Főhelyei: *Hodos,* mezőváros 629 kath. lakossal. *Köszvényes,* m. v. 973 szintén kath. népességgel.

Szovátai járás: 12,491 lakos; 12,491 magyar.

Fővárosa: *Makfalva,* 1,595 lakossal, kik csaknem mind reformátusok.

Selyi járás: 7,801 lakos; 7,801 magyar.

Fővárosa: *Szereda,* 405 többnyire reform. lakossal.

Gálfalvi járás: 8,404 lakos; 8,404 magyar.

Főhelye: *Baczka Madaras* 927 lakossal, kik közt 603 református, a többi katholikus és 17 unitárius.

Kááli járás: 9,585 lakos; 9,585 magyar.

Fővárosa: *Kaál,* 764 lakossal, kik közt 312 unitárius, 173 református, a többi katholikus.

Mezőbándi járás; 10,683 lakos; 10,683 magyar.

Főhelye: *Mező-Bánd* 2,257 lakossal, kik közt 1,223 református, 77 római, 378 görög katholikus, 29 zsidó, 550 óhitü.

Sámsondi járás: 8,833 lakos; 8,833 magyar.

Maros Vásárhely város: 9,263 lakos, kik nyelvre magyarok, vallást illetőleg van 3,068 római, 1 őrmény, 396 görög katholikus, 5,205 református, 203 ágostai, 94 unitárius, 236 zsidó, 60 óhitü.

Egész Maros szék: 85,937 lakos; 85,937 magyar.

Aranyos szék.

Felső járás: 9,403 lakos; 9,403 magyar.

Főhelye: *Bágyon* 1,584 lakossal, kik közt 1,035 unitárius, 200 ref., 389 római, 70 őrmény, 277 görög kath., 2 ágostai.

Alsó járás: 9,588 lakos; 3,900 magyar, 5,688 román.

Fővárosa: *Felvincz* 1,279 lakossal, kik közt 887 református, 247 római, 122 görög katholikus, 8 ágostai, 11 unitárius, 4 zsidó.

Egész Aranyos szék: 18,991 lakos; 13,303 magyar, 5,688 román.

Székely föld.

1. Háromszék: 110,763 lakos; 110,763 magyar.
2. Csikszék: 103,295 lakos; 103,295 magyar.
3. Udvarhely szék: 91.655 lakos; 91,655 magyar.
4. Maros szék: 85,937 lakos; 85,937 magyar.
5. Aranyos szék: 18,991 lakos; 13,303 magyar, 5,688 román.

Egész Székely föld: 410,641 lakos; 404,953 magyar, 5,688 román.

Erdély ország.

Magyar föld: 1,109,026 lakos; 243,460 magyar, 853,665 román, 11,901 német.

Szász föld: 400,951 lakos; 25,505 magyar, 232,419 román, 142,088 német, 939 görög.

Székely föld: 410,641 lakos; 404,953 magyar, 5,688 román.

Összesen: 1,920,608 lakos; 673, 918 magyar, 1,091,772 román, 153,989 német, 939 görög.

Magyar Végvidék.

Német bánsági ezred: 86,021 lakos; 61,501 szerb, 10,352 német, 8,570 magyar, 3,244 tót, 2,354 horvát.

Páncsova város: 12,045 lakos; 8,318 szerb, 3,727 német.

Román-bánsági ezred: 85,274 lakos; 5,000 szerb, 7,930 német, 72,166 román, 178 tót.

Szerb-bánsági ezred: 80,454 lakos; 43,218 szerb, 31,130 román, 3,572 német, 1,319 magyar, 1,215 tót.

Fehértemplom város: 6,252 lakos; 4,552 német, 1,119 román, 581 szerb.

Titeli ezred: 26,605 lakos; 25,058 szerb, 950 német, 384 tót.

Összesen: 296,651 lakos; 10,102 magyar, 143,676 szerb, 104,415 román, 31,083 német, 5,021 tót, 2,354 horvát.

Fiume és a Magyar Tengerpart.

Fiume sz. város: 13,496 lakos; 9,472 olasz, 3,514 horvát, 510 német.

Buccari sz. k. város: 5,418 lakos; 5,418 horvát.

Fiumei járás: 7,438 lakos; 7,438 horvát.

Buccari járás: 12,442 lakos; 12,442 horvát.

Czirkveniczai járás: 16,006 lakos; 16,006 horvát.

Összesen: 54,800 lakos; 9,472 olasz, 44,818 horvát, 510 német.

Az egyesitett Magyarországban.

(Erdélyt, a Végvidéket és Fiumét is benfoglalva.)

6,150,259 magyar, 2,247,263 román, 1,505,368 tót, 1,202,211 német, 455,047 szerb, 391,458 ruthen, 170,100 horvát, 56,926 sokacz, 44,707 vindus, 12,048 bolgár, 9,472 olasz, 3,183 görög.

TÁRSORSZÁGOK.

SZLAVONIA.

Szerém vármegye.

Illokai kerület: 24,617 lakos; 13,462 szerb, 10,186 szlavon, 614 német, 355 tót.

Rumai kerület: 42,663 lakos; 33,242 szerb, 7,563 szlavon, 1,858 német.

Vukovári kerület: 36,195 lakos; 14,642 szerb, 17,188 szlavon, 2,403 német, 1,962 magyar.

Összesen 103,475 lakos; 61,346 szerb, 34,937 szlavon, 4,875 német, 355 tót, 1962 magyar.

Verőcze vármegye.

Eszék város: 12,658 lakos; 7,518 szlavon, 3,472 német, 1,668 szerb.

Eszéki kerület: 20,372 lakos, 10,227 szerb, 6,917 szlavon, 2,228 magyar, 1,000 német.

Diakovári kerület: 29,675 lakos; 3,384 szerb, 21,291 szlavon.

Miholjáczi kerület: 15,863 lakos; 1,369 szerb, 14,494 szlavon.

Nassiczi kerület: 15,147 lakos; 3,628 szerb, 11,519 szlavon.

Valpói kerület: 19,216 lakos; 888 szerb, 17,908 szlavon, 420 német.

Szlatinai kerület: 15,047 lakos; 5,847 szerb, 9,200 szlavon.

Vucsini kerület: 9,064 lakos; 7,761 szerb, 1,303 szlavon.

Veröczei kerület: 20,991 lakos; 2,557 szerb, 17,822 szlavon, 612 német.

Összesen 153,033 lakos; 107,972 szlavon, 37,329 szerb, 5,509 német, 2,228 magyar.

Posega vármegye.

Kutyevói járás: 14,309 lakos; 10,394 szlavon, 3,435 szerb, 490 német.

Pakráczi járás: 10,578 lakos; 2,605 szlavon, 7,973 szerb.

Posegai járás: 20,067 lak.; 14,717 szlavon, 5,350 szerb.

Posega város: 2,227 lakos; 2,105 szlavon, 122 szerb.

Összesen: 47,181 lakos: 29,821 szlavon, 16,870 szerb, 490 német.

Gradiskai végezred.

Népesség: 56,408 lakos; 42,831 szlavon, 13,577 szerb.

Brodi végezred.

Népesség: 72,766 lakos; 66,588 szlavon, 5,482 szerb, 696 magyar.

Péterváradi végezred.

Népesség: 68,503 lakos; 2,464 szlavon, 57,905 szerb, 5,045 tót, 1,203 német, 1,886 clementinus.

Pétervárad szabad katonai város,

Népesség: 3,502 lakos; 1,652 szlavon, 1,023 szerb, 827 német.

Karlovicz sz. kir. város.

Népesség: 3,999 lakos; 2,614 szerb, 911 szlavon, 474 német.

Zimony sz. kir. város,

Népesség: 8,528 lakos; 4,909 szerb, 2,328 német, 1,291 sokacz.

Polgári és katonai Szlavonia: 517,395 lakos; 288,467 szlavon, 201,055 szerb, 15,701 német, 5400 tót, 4,886 magyar, 1,886 clementinus.

HORVÁTORSZÁG.

Körös vármegye.

Kőrős városa: 2,618 lakos; 2,594 horvát, 24 szerb.

Kaproncza város: 4,541 lakos; 4,501 horvát, 40 szerb.

Kőrösi járás: 14,848 lakos; 14,812 horvát, 36 szerb.

Kapronczai járás: 8643 lakos; 8325 horvát, 38 német.

Ludbregi járás: 18,058 lakos; 16,640 horvát, 1,418 szerb.

Prelogi járás: 25,595 lakos; 25,595 horvát.

Strigovoi járás: 14,834 lakos; 14,834 horvát.

Összesen: 89,137 lakos; 87,301 horvát, 1,518 szerb, 318 német.

Varasd vármegye.

Varasd város: 6,994 lakos; 6,619 horvát, 375 német.

Varasdi járás: 21,361 lakos; 21,361 horvát.

Ivanczei járás: 23,185 lakos; 23,185 horvát.

Klaneczi járás: 21,655 lakos; 21,655 horvát.

Krapinai járás: 21,711 lakos; 21,711 horvát.

Pregadai járás: 21,550 lakos; 21,550 horvát.

Topliczai járás: 15,540 lakos; 15,540 horvát.

Zlatari járás: 19,604 lakos; 19,604 horvát.

Összesen: 151,600 lakos; 151,225 horvát, 375 német.

Zágráb vármegye.

Zágráb város: 13,084 lakos; 12,051 horvát, 332 szerb, 701 német.

Károlyváros: 4,280 lakos; 3,519 horvát, 349 szerb, 412 német.

Zágrábi járás: 24,518 lakos; 24,518 horvát.

Boziljevoi járás; 13,825 lakos: 13,825 horvát.

Dugaszelói járás: 16,134 lakos; 16,134 horvát.

Goriczai járás: 19,925 lakos; 19,925 horvát.

Jaskai járás: 18,784 lakos; 18,784 horvát.

Sz. Iváni járás: 22,340 lakos; 22,340 horvát.

Károlyvárosi járás: 10,390 lakos; 10,390 horvát.

Modruspataki jarás; 19,298 lakos; 19,298 horvát.

Moslavinai járás: 11,937 lakos; 10,764 horvát, 1,173 szerb.

Pisarovinai járás: 14,963 lakos, 14,963 horvát.

Samobori járás: 17,205 lakos; 17,205 horvát.

Sziszeki járás: 20,751 lakos; 20,584 horvát, 167 szerb.

Stubiczai járás: 17,274 lakos; 17,274 horvát.

Verbováczi járás: 12,159 lakos; 11,805 horvát, 354 szerb.

Összesen: 256,867 lakos; 253,379 horvát, 2,375 szerb, 1,113 német.

Fiume vármegye.

E vármegye csak 1850-ben állitatott fel a magyar Tengerpartból és Fiuméból, s aztán Zágráb vármegye nehány kerületéből. Fiumét és a Magyar Tengerpartot Magyarországnál adván elő, itt csak a Zágráb megyéhez tartozó részt teszszük ki.

Csubari járás: 7,330 lakos; 7,330 horvát.

Delniczei járás: 14,412 lakos; 14,412 horvát.

Verbovszkói járás: 12,189 lakos; 10,280 horvát, 1,909 szerb.

Összesen: 33,931 lakos; 32,022 horvát, 1,909 szerb.

Likkai végezred.

Népesség: 76,856 ; 25,846 horvát, 51,010 szerb.

Ottocsáni végezred.

Népesség: 67,809; 37,056 horvát, 30,753 szerb.

Ogulini végezred.

Népesség: 73,318; 39,377 horvát, 33,941 szerb.

Szluini végezred.

Népesség: 61,429 lakos; 27,348 horvát, 34,081 szerb.

Első báni ezred.

Népesség: 61,141 lakos; 20,281 horvát, 40,860 szerb.

Második báni ezred.

Népesség: 53,228 lakos; 19,380 horvát, 33,898 szerb.

Körösi végezred.

Népesség:, 61,533 lakos; 44,937 horvát, 16,596 szerb.

Szentgyörgyi végezred.

Népesség: 78,534 lakos; 61,864 horvát, 16,670 szerb.

Polgári és katonai Horvátország.

800,016 horvát, 263,611 szerb, 1,806 német.
Összesen: 1,065,433 lakos.

DALMATIA.

300,474 horvát, 82,327 szerb, 21,698 olasz.
Összesen: 404,499 lakos.

A három társországban.

1,100,490 horvát, 546,993 szerb, 288,467 szlavon, 21,698 olasz, 17,507 német, 5,400 tót, 4,886 magyar, 1,886 clementinus.
Összesen: 1,987,327 lakos.

Pest, Nyomatott Emich Gusztáv, magy. akad. nyomdásznál, 1867.